

พระพุทธรูปเจ้าจารย์สร้อยไฉ

พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

With an English version by M.C. Upalisan Jumbala

สมเด็จพระราชปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

โปรดให้พิมพ์โดยเสด็จพระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ณ เมรุ ฐานานุกรมเสด็จพระราชนิพนธ์

วัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๗

พระพุทธเจ้าตรัสรู้ประวัติ

พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

With an English version by M.C. Upatisan Jumbola

ผลิตโดย พลอากาศเอก ตรีวิทย์ มงคล มอช. ๑๑๑ มอช. ๑๑๑ มอช. ๑๑๑

สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์

โปรดให้พิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศล

ในงานพระราชทานเพลิงศพ ออมพล สฤทธิ ชนะรัชต์

ณ เมรุ หน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์

วัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชปรารภถึง
งานศพ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีพระราชประสงค์จะ
ให้ราชสกุลมหิดล ได้มีส่วนช่วยแม่เพียงเล็กน้อยก็ตาม
ทรงหาหรือหาพบเจ้าในเรื่องจะเลือกหนังสือ

ข้าพเจ้าจึงระลึกขึ้นได้ว่าได้เคย อ่าน พระราชนิพนธ์
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เรื่อง “พระพทเจ้าครูศรี
ธะไร” เมื่ออ่านแล้วมีความรู้สึก ว่า พระธรรมของสมเด็จพระ
ธรรมมาดามีพุทธเจ้านั้น ไทยเราส่วนมากย่อมยอมรับกัน
ทั่วไปว่าเป็นสิ่งประเสริฐ แต่จะประเสริฐด้วยเหตุใดหรือใน
แง่ไหนหาดีจะได้นกให้ลิกซงลงไปไม่ จนเมื่อได้อ่านพระ
ราชนิพนธ์ดังกล่าวแล้วจึงบังเกิดความเข้าใจว่า ท่านทรง
สอนด้วยเหตุผลอย่างแท้จริง ถ้าจะคิดลงไปให้ลิกซงและ
ใคร่ครวญดูตามหลักบาลีแห่งพระบรมพทโฆวาทแล้ว จะไม่
เห็นเลยว่าจะมีข้อแย้งใด ๆ แม้แต่วิทยาศาสตร์ปัจจุบันมาหัก

ล้างใจ นอกจากนั้นผู้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนโศกทรงใช้
 ภาษาง่าย ๆ เกือบจะไม่มีความพิศมัยเทคนิคเจือปนอยู่เลย สมควร
 ที่จะเป็นทางนำให้เรากำหนดทิศทางที่จะเข้าไปให้เห็นลักษณะ
 ของพระพุทธรูปได้สะดวก

ครั้นเมื่อ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงอสัญญกรรม
 ลงในระหว่างที่ปฏิบัติราชการ สำคัญในหน้าที่นำรัฐบาลท่าม
 กลางความลำบากอยู่นั้น ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเขาได้ตั้งใจปลุกฝัง
 สวัสดิภาพด้วยอาการอันอาจหาญและซื่อตรงเป็นส่วนใหญ่ มี
 สัจจะธรรมต่อเพื่อนร่วมราชการเป็นอย่างดีน่าสรรเสริญ จนได้
 สามารถ ถอนภัยรัฐนาวาให้รอดพ้น จากแก่งหินใหญ่ ๆ มา
 หลายครั้ง ไคลยสถาปนาความมั่นคงโดยข้ามพนภัยพยพิบัติ
 กำลังศุกคามสามัคคีธรรมของชาติไทยใน ระยะเวลาอันโลก
 กำลังระส่ำระสายกันอยู่ รู้สึกว่าการนำของเขาได้เจริญรอย
 หลาย ทางตาม หลัก ธรรมของ พระพุทธศาสนาอัน ปรากฏใน
 พระราชนิพนธ์ที่อ้างถึงนั้น จึงคิดว่า แม้หนังสือเรื่องนี้จะ
 ได้พิมพ์มาแล้วหลายครั้งหลายคราวก็ หากจะพิมพ์ขึ้นอีก
 ในขณ เพื่อเป็น อนุสรณ์แห่งผู้ที่ไคลยลงมือ ไปน่าจะเป็น

ค

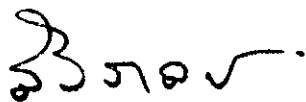
วิทยาทานอันประเสริฐ เพราะทรงพระราชนิพนธ์ด้วยถ้อยคำ
ที่เข้าใจได้ง่าย ๆ คงได้กล่าวมาแล้วข้างบน

ในนามของราชสกุลมหิดล ข้าพเจ้าขออุทิศหนังสือที่
พิมพ์ใหม่ครั้งนี้ให้บังเกิดผล เพื่อความไพศาลแห่งหลัก
ธรรมและเพื่อเกียรติของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นนทวย.

วังสระปทุม ในพระนคร

วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๗

(ลงพระนาม)

คำนำ

เมื่องานเฉลิมพระชนมพรรษาของข้าพเจ้า ในปี พ.ศ.
๒๔๖๖ ข้าพเจ้าได้จัดทำภาพยมงคลสูตรขึ้นเป็นหนังสือ
สำหรับข้าพเจ้าให้เป็นของตอบแทนแก่ญาติมิตรบางคนที่ได้ให้
ของแก่ข้าพเจ้าในงานเช่นนั้นที่เคยมา, กัยแจกอินโตชนและ
บริวารที่ใคร่ใช้ข้าพเจ้า. ผู้ที่ใคร่แจกหนังสือมงคลสูตรนั้น
ไปแล้วได้แสดงความพอใจ และกล่าวว่าใคร่จะให้หนังสือ
อันเป็นธรรมบรรยายแจกใน พ.ศ. ๒๔๖๗ นี้, ข้าพเจ้า
จึงได้คิดเลอกเพื่อนอยู่ว่าจะแจกอะไรดี. เผลอในต้นขันโตม
อินโตชนของข้าพเจ้าคงปราชาชนว่า, “พระพทอเจ้าตรัส
อะไร?” ผู้ถามขอนมิใช่ว่าจะเป็นผู้มิได้เคยศึกษาในทาง
พระศาสนาเลยเลยที่เดียวกัหามิได้, แต่หากหนังสือเวียน
ต่าง ๆ ที่ใดถึงมือและได้อ่าน มักเป็นหนังสือที่แจกโดย

สำนวนโวหาร อันผิด กับที่พูดตามใดเคยใช้ หรือเคยฟังอยู่โดย
ปกติ, จึงทำให้เข้าใจไม่แจ่มแจ้ง ซ่อนเองทำให้ข้าพเจ้าเกิด
นึกกันว่า น่าจะมีคนอีกเป็นอันมาก, ที่มีความศรัทธาแล้ว,
และมีใจศรัทธาอยู่แล้วในพระพุทธศาสนา, แต่ไม่ใคร่รับคำ
อธิบายอย่างง่าย ๆ พอที่จะให้เข้าใจซึ่งมรรยาในธรรมอันเป็น
หลักของพระพุทธศาสนา, จึงคล้ายผิดเพี้ยนคลำอยู่ในที่มืด
ถึงแม้รู้แล้วว่าแสงสว่างมีอยู่ข้างหน้า ก็ยังไม่สามารถที่จะ
เดินไปดวงแสงสว่างอันปรารถนานั้นได้, เพราะขาดคนนำทาง.

หลายปีมาแล้วข้าพเจ้าได้เคยพยายาม กระทำตนเป็น
ประตูกุศลประตูป้องหนทางให้ญาติและมิตรสหายมีโอกาสด
เดินไปสู่แสงสว่างอันเขาทั้งหลายแสวงอยู่. อนึ่งศาสนชนนั้น
ข้าพเจ้าได้ขนานนามไว้ว่า "เทศนาเสือฆ่า", ซึ่งได้พิมพ์
จำหน่ายแพร่หลายมากแล้ว, และข้าพเจ้ายินดีที่ใดที่ทราบว่า
หนังสือนี้ได้ทำให้คนเข้าใจแจ่มแจ้งและเอาใจใส่ในทาง
พระศาสนาอย่างชน ผู้ที่อ่าน "เทศนาเสือฆ่า" แล้วนั้น คง
จะจำได้อยู่ว่า ถิ่นที่ลัดท่ายข้าพเจ้าได้กล่าวถึงจทรารยสัง
โดยย่อ, และได้กล่าวไว้ข้างท้ายว่า ถ้ามีเวลาที่จะได้อธิบาย
ในเรื่องนั้นโดยพิสดารชนอีก, ที่ข้าพเจ้าไม่ได้ได้อธิบายต่ออีก

นั้น, เพราะไคมีเหตุการณ์บางอย่าง, อันไม่จำเป็นกล่าวถึง
ในทันที, จึงขอให้ข้าพเจ้าของวงษ์การแสดทงเทศนาแก่เสื่อป่า
ตามทักทไว, แล้วต่อมากลยไว้โอกาสที่จะแสดอีก

มาดงกาลขคนความจำเป็นทงขยให้ ข้าพเจ้าของวงษ์
การแสดทงเรองพระคาสนากัไทสันไปแล่ว, และหาคัยเทศทไค
มผดงปรณษนทงทไคกล่วมาแล่วขางคน. ข้าพเจ้าจึงไคขย
เรยงทงสนน. ข้าพเจ้าขอกล่วแก่ท่านผเป็นนักรรรม
และเป็นผศกษาในทงพระคาสน่าว่า ขอความทข้าพเจ้าเขียน
ในทงสนนเป็นอัทโณมิตขงข้าพเจ้าโดยมาก, ฉะนั้นถ้าท
ว่า ท่านผขอความไค ๆ ทไม่ตรงกัยความเห็นขงท่าน ผ
ขทโดยททงกท, ขอเมตตาคณ กรณาคณ, และขันคิคุณ,
จงไปรคให้อภัยแก่ข้าพเจ้าผมสคขญญานอย.

อนงทงสนน ข้าพเจ้าไคกล่วแล่วว่าทงใจเรยงขน
เป็นญาคพิลและมิตรพิล, ฉะนั้นขอญาคมิตรผรขทงสนนไป
แล่วทงทงใจรำลคดงคณพระรัตนครบ แล่วและกรทำสัการ
บูชาอย่างสูงสคทวยเล็ก.

ในทสคข้าพเจ้าขออำนวยพร แก่ท่านทงหลายผมจค
ไมตรคขอข้าพเจ้าผมจคทอท่าน.

พระพุทธรูปเจ้าตรัสรู้อะไร.

ขอความบนตน

“พระพุทธรูปเจ้าตรัสรู้อะไร?”

คำตอบประการหนึ่ง ถ้าแต่คนเห็น ๆ ก็อาจเห็นว่าน่าจะไม่
ยากนัก; แต่มีคนสักคน, นอกจากที่เป็นพหุศาสตร์บัณฑิต
แท้จริง จะตอบได้โดยทันควัน? เข้าใจว่าคงจะมีน้อยทีเดียว,
ผู้ที่เคยขบขระเรียนแล้ว และยังจำศัพท์แสงอะไรได้อีกบ้าง, คง
ตอบว่า, “บรรลุประอรณธรรมสมาธิโพธิญาณ”, ซึ่งสำหรับ
ผู้ที่ไม่เคยเรียนและไม่รู้จักศัพท์เทาก็ไม่มีใครจะตอบอะไรเลย.
ถ้าจะตอบเสียว่า, “คือท่านปราบพญามารได้” คงน, ยังจะ
เขาทักว่า, เพราะถึงจะไม่ให้ผลอย่างอื่นก็พอทำให้ศพงนก
เห็นได้ว่า พระพุทธรูปเจ้าต้องเป็นผลดีกว่าคนทั้งหลาย,
นานขิด. การตอบโดยใช้ศัพท์ศัพท์ไม่เข้าใจทำให้ผลร้ายได้
อยู่ คือประการ ๑ ผู้ที่ไม่กระตือรือร้นใฝ่ใจในความจริง ๆ, เมื่อ
ใครจะถามตอบก็ไม่เข้าใจเช่นนั้น อาจระนกละเอียดหากจะ
ซักข้อไปก็คงได้คำตอบอธิบายอันเต็มไปด้วยภาษาที่ไม่เข้าใจอีก

นกระอาเขื่อน่าย, เลยระงับเสี่ยไม่ถามทอไป, อิกประการ ๑
 ผู้ทพองอาจะเ็นคนชนคทเรียกว่า “คมในฝัก”, คอถงแม่
 จะไม่เข้าใจอะไรก็แสร้งทำเ็นเข้าใจ, เพราะเกรงว่าจะถูกเขา
 นินทาวารตณ, ฉะนเ็นอนไม่ขอคำอธิบายทอ, ก็คงไม่รือย
 อย่างเคิมเ็นเอง. นอกจากนยงอาจะมีบุคคลอกชนคทหนง
 ชงคคเ็นไปว่าการทคตอชงคตอชงคคพทมาช่นนเ็น เ็น
 เพราะผู้คตอเองก็ไม่เข้าใจคำแปลทงคพทนเ็น, เ็นแต่ไค้เคย
 รุกจาชนใจไว้อย่างนเ็นเอง, แลวก้ออาจะเลยเกคความคแคณ
 และไม่เชอถอในความริชงผู้คตอ, ชงเ็นผลรายเกกนทงลชง
 ฝ้าย ซ้ำพเจ้ามาร่ำพงแลวและเ็นช่นชางบนน. จงไค้คก
 ลงใจว่าจะพยายามคตอชงคคชางบนนด้วยภาษาอันใครๆก็อา
 จะเข้าใจไค้ ถ้าเ็นผู้คคศึกษาในทงวิชาสามัญแลว, และ
 เ็นผู้ใ้ใจใคร่จะรู้ในทงพระพุทศศาสนา, ทานผู้คคเ็น
 นกเทศนทหรือคคเคยพงเทศนมามากๆแลว เมื่อมาพขสำนวน
 ไวทาร ทซ้ำพเจ้าใช้ในหนงลชอนคคแคไปจากสำนวนทงลช
 เทศน, ก็ขอไค้ไปรคกำหนดไว้ว่าซ้ำพเจ้าเ็นเพียงคคทลล
 และแตงทงลชอนล้าทริบคนธรรมคอาช่านเท่านเ็น.

ถ้าแม่ว่าข้าพเจ้าจะต้องคอยปรนนิบัติโดยย่อ จะคอย
ว่ากระไรเล่า? ข้าพเจ้า คงตอบว่า,

“พระพุทธรูปเจ้าโตศรีสรุปลังเห็น ความจริง อันประเสริฐ
สัพพะการ, ซึ่งเรียกกันว่า จิตราวิยสั.”

นั่นคงเป็นคำตอบที่สั้นที่สุดที่ข้าพเจ้านึกออก, และซึ่งเห็น
ว่าเป็นอันสรุปหัวข้อดีกว่าอย่างอื่น. ข้าพเจ้าก็รู้สึกอภัย
คำตอบเท่านั้นยังไม่แจ่มแจ้งพอที่จะทำให้ผู้ถามเข้าใจได้ตลอด
เลย; แต่อย่างน้อยข้าพเจ้าก็พอหวังได้ว่า คำตอบเช่นนั้นจะ
ช่วยให้ผู้ถามอยากจริงจังให้เกิดความปรารถนาในความรู้อีก
ชั้นอีก, แล้วและพยายามแสวงหาความรู้นั้นๆ. ถึงแม้ว่า
ข้าพเจ้าจะมีไคร่มีเวลาอธิบายให้แก่ผู้ศึกษานั่นเอง, ผู้ที่ใคร่
อาจไปค้นพบได้ ในหนังสือที่เรียน จิตระมะเล่มโตเล่มหนึ่งว่า
“จิตราวิยสั” นั้น คออะไรบ้าง, แล้วก็คงจะได้บังเกิดความ
รู้ส่วนมากหรืออย่างน้อยตามแต่ความฉลาดไหวพริบของผู้คนนั่นเอง.
แต่ผู้ที่ใคร่วิชาเช่นนั้นอาจจะไม่รู้ว่าแสวงหาความรู้ที่ของ
การนั้น ณ แห่งใด, อาจจะต้องเที่ยวแสวงหาเสียเวลาอยู่
ก็เช่นใด, เพศความสะดวกแก่ผู้ใดความรู้, แต่ยังมีเขาแส

ที่จะกิน ข้าพเจ้าขอเก็บข้อความนั้น ๆ มาแสดงไว้ในที่นี้,
ด้วยภาษาง่าย ๆ.

ก่อนที่จะกล่าวถึงธรรมะอันประเสริฐที่พระพุทธเจ้าของเรา
ได้ตรัสรู้นั้น, ควรคำนึงก่อนว่าเหตุใดพระองค์จึงได้ทรงตรัส
เช่นนั้น, ถ้าถามคนสมัยโบราณคงตอบไปในทางปาฏิหาริย์
ทงน, คือว่าพระองค์เป็นบุรุษที่ศรัทธาที่สุดในโลก; ได้ทรง
รับเทวทัญญูเสด็จให้เสด็จลงมาเสวยพระชาติ ครั้งสุดท้ายในดิน
มนุษย์แล้ว, ก็เสด็จมาปฏิสนธิในพระครรภ์แห่งพระนางสิริมห
มาชา, ผู้เป็นพระอัครมเหสีของพระเจ้าสุทโธทนะศาकยราช,
ณ กรุงกบิลพัสดุ์; พอประสูติจากพระครรภ์พระมารดาที่ทรง
พระดำเนินโดยลำพังไค้ย ก้าว, ทำให้เป็นที่พิศวงแก่เทวดา
และมนุษย์ที่ชุมนุมอยู่ในสวนลุมพินีเป็นที่ประสูติ, แม้แต่
เมื่อยังทรงพระเยาว์ ยังมีได้ทรงศึกษาศิลปศาสตร์เลย, ก็ได้
ทรงแสดงพระปรีชาสามารถยิ่งกว่าผู้เป็นครุฑาจารย์; เมื่อ
เสด็จออกบรรพชาทรงม้าไปจากกรุงกบิลพัสดุ์ ก็มีเทวดาซ้อน
คันมาทั้ง ๔ ข้าง, มีพระอินทร์ พระพรหม มากันฉัตรและ
ถือไตรครองและบาตรโดยเสด็จ, เมื่อจะตรัสรู้ พญามารได้ยก

ท้าวใหญ่ไปผจญ, นางพระอรุณก็ขึ้นมาบีบคั้นน้ำไหลจากนม, ทำให้พญามารต้องพ่ายแพ้, เรื่องปาฏิหาริย์ต่าง ๆ เช่นที่ไต่ยกมากล่าวไว้เป็นตัวอย่างข้างบน, ยังมีอีกมากมายเหลือที่จะกำหนดจดจำ, คนโบราณเมื่อได้ฟังเล่าถึงปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้าก็บังเกิดความเลื่อมใสในพระองค์แล้ว, ไม่พังกำนึ่งต่อไปถึงซอมหัตถ์รรมย์อันใหญ่ยิ่งกว่าปาฏิหาริย์ทั้งปวงที่กวีใด ๆ จะสามารถประพันธ์ขึ้นได้, กล่าวคือความจริงในพระประพฤติการของพระพุทธเจ้า, ฝ่ายบุคคลสมัยใหม่ก็มักเข้าไปเสียตรงกันข้ามทีเดียว, คือบรรดาปาฏิหาริย์ทั้งหลายทั้งปวงจักว่าเป็นของเหลวไหล ไม่ควรเชื่อถือเลย, แต่กัทำใ้มีสิ่งใด, เขาแทนที่ปาฏิหาริย์ที่ยกออกเป็นของไม่ควรเชื่อถือแล้วนั้นไม่, จึงตกลงเป็นอันลอยกว้าง และเลยชวน ๆ จะไม่เชื่อในความอัศจรรย์ของพระพุทธเจ้าเสียด้วยซ้ำ. ที่แท้ถึงแม้ว่าจะคิดปาฏิหาริย์ อย่างที่คนโบราณชอบกล่าวถึง นั้น ออกเสียแล้ว, พระพุทธเจ้าของเราก็ยังเป็นบุคคลที่เป็นมหัศจรรย์ที่สุดในโลกอยู่นั่นเอง.

ในทันทีที่ไม่ใช่ที่จะควรแสดงถึงพุทธประวัติโดยพิสดาร. ฉะนั้นข้าพเจ้าของคเสียไม่กล่าวถึง, นอกจากที่จำเป็นสำหรับ

อธิบายกิจการบางอย่างเท่านั้น, ท้าพเจ้ากล่าวว่าพระพททเจ้า
 ของเราเป็นบุคคลกัมมัทธิกรรมัน เพราะเหตุว่าโดยพระชาติ
 ไททงเป็นชคตคิยะคิชาคินกรบ, และความคักษาอบรมกัเป็นไป
 ในทางยททศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, หรือกล่าวโดยย่อ
 เทรยมพระองค์ไว้เป็นผู้ครอบครองแผ่นดินสนองพระองค์
 พระราชบิดา, อักประการ๑, อากัยเหตุที่ไคมีผู้รอบรู้ในทางค
 ลักษณะของคนทำนายไว้แล้วว่า, ถ้าทรงคงครองมรวาส
 วิสัยอยู่กระไคเป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชาธิราช, หรือถ้าเสด็จ
 ออกบรรพชากระไคตรัสเป็นพระสัมมาสัมพททเจ้า, พระ-
 ราชบิดาจึงไคทรงจกให้ไคทรงอภิเษกสมรส ตั้งแต่เมื่อมี
 พระชนมายุเพียง ๑๖ พรรษา, อักทงไคจกสร้างปราสาทที่
 ประทับไว้อย่างวิจิตร, บริบูรณ์ด้วยศุงการบริวารยศ, มีคณา
 นาวปฏิษิตแวดล้อมอสมอ, เสวยโลกียกามขริโภคทั้งกลางวัน
 กลางคืน, แคคองกระนพระองค์ยังทรงกระทำพระหฤทัยสละ
 สิ่งที่ทำให้เปลิกเปลินทุกสถาน, ออกไปบรรพชาเพื่อทรงแสวง
 หาโลกตรสข, อันทรงทราบแนในพระหฤทัยว่าเป็นของ
 ประณตกว่าโลกยสข, จึงอยู่ผู้ทสละมรวาสวิสัยออกไป
 บรรพชากัมีอยู่มาก, ทงในกาลโน้นและกาลหลังๆต่อมา แค

จะมีผู้ใดเปรียบด้วยพระพททเจ้าของเราหาได้ไม่, เพราะการที่
 พระองค์เสด็จออกผนวชมีใครมีผู้ใดหรือสิ่งใดบังคับเช่นคนอื่น ๆ
 โดยมาก. ผู้บวชโดยมากมักเป็นเพราะมีบุคคลที่เคารพนับถือ
 และมีบุญคุณ, เช่นบิดามารดาเป็นต้น, บังคับหรือแสดงความ
 ปรารถนาให้บวชอย่าง ๑; เพราะการดำรงอยู่ในฆราวาสวิสัย
 ไม่ได้รับความสุขสำราญเพียงพอ ยังเกิดความคับใจ, จึงออกไป
 บวชเสียเช่นอย่าง ๑; หรืออีกอย่าง ๑, ซึ่งอาจมีได้เหมือนกัน
 คือ ไคยนิโคพึงสอนกล่าวสรรเสริญความเป็นสุขสำราญแห่ง
 การบวช จึงยังเกิดความอยากบวชขึ้นมาบ้าง, ตามวิสัยของ
 ผู้มีอายุน้อยที่อยากลองอะไรแปลกๆ. พระพททเจ้าของเรามิได้
 ตกอยู่ใน ๓ จำพวกนี้เลย, เพราะประการที่ ๑ พระราชบิดา
 มิได้ทรงมีความปรารถนาเลยที่จะให้ทรงผนวช; ประการที่ ๒
 พระองค์ไม่จำเป็นต้องมีข้อใดที่ทำให้ทรงเข็ดหน่ายในการที่อยู่
 เป็นคฤหัสถ์; ประการที่ ๓ ไม่ได้มีผู้ใดชักชวนให้ทรงเห็น
 ควรลองออกไปทรงผนวช, และพระชนมายุของพระองค์มี
 ถึง ๒๙ พรรษา แล้วเมื่อเสด็จออกทรงผนวช.

แต่เราควรจะเชื่อหรือไม่ว่า พระพททเจ้าไม่เคยทรง
 ทราบดีถึงความแก่, เจ็บ, และตาย, อันเป็นกฎแห่ง

ธรรมคา ? ข้าพเจ้าเห็นว่าค่อนข้างไม่น่าเชื่อเช่นนั้น, และ
 ไม่น่าเชื่อว่า พระเจ้าสถโธทนะ หรือใคร ๆ หนึ่ง ก็ว่าจะ
 สามารถยืมให้ทรงทราบบัญแห่งธรรมกา^๕นั้น ๆ : ถ้าหากจะ
 เป็นก็คงจะเพียงแต่ระวังมิให้กระทบพระเนตรเข้าโดยมีทัน^๖รู
 พระองค์, และอาจหวังอยู่ด้วยว่า ถึงแม้จะทรงทราบก็จะไม่
 ลืทรงเอาพระหฤทัยใส่^๗สัก โดยเหตุที่ทรงมี^๘พลัดพลิน
 อยู่ในสขแห่งกามบริโลก ฝ่ายพระพทธีเจ้าของเราทรงมีพระ
 นิธิ^๙ใส่ในทางศึกษา และเป็นที่แน่นอนอันคงได้ทรงศึกษามาก
 ด้วย, ถึงมีพยานปรากฏอยู่ในที่ต่าง ๆ ว่า ในทางธรรมะ
 ตามที่สอนกันโดยไสยศาสตร์ (คือศาสนาพราหมณ์) นั้น
 พระองค์ทรงทราบมากพอที่จะทรงโต้เถียงกับพราหมณ์ได้โดย
 ไม่ต้องแพ้ อันศาสนาพราหมณ์นั้นถูก^{๑๐}เติมไปด้วยคำสั่งสอน
 และลทธิเนื่องด้วยความแก่, ความเจ็บ, และความตาย,
 เหตุใดพระพทธีเจ้าจะไม่ได้ทรงทราบถึงข้อความนั้น ๆ.

ข้อควรกำหนดอีกอย่างหนึ่งมีอยู่คือ ในสมัยเมื่อ
 พระพทธีเจ้าของเราดำรงพระชนม์อยู่นั้น, นอกจากศาสนา
 พราหมณ์อันเป็นของโบราณประจำอยู่ในมัธยมประเทศ, ยัง
 ได้เกิดมีพวกลัทธิอีกจำพวก ๑ เรียกว่า "นักรรณิ"

ซึ่งยังมีอยู่ในมอญมประเทศ (อินเดียน) จนทุกวันนี้, และ
 ซึ่งในสมัยนั้นเรียกกันว่า “ไซน” (Jain). นักบวชพวกนี้
 เป็นผู้นับถือลัทธิของศาสนาซอมทาวาระ, ผู้เช่นลูกเจ้าเมืองย้อมๆ
 แห่ง ๑, ซึ่งได้ศึกษาในทางไสยศาสตร์จนซาซงแล้ว และ
 บังเกิดความรู้สึกกันว่า การเป็นท่งไขในโลภิกขามบริโภค
 ไม่เป็นหนทางที่จะบรรลุดงพระปรพพหมโต. จึงได้สละทพพ
 ศฤงคารบ้านเรือนและครอขครว ออกบวชเป็นโยคี, ไซนยังสกล
 จิวร, คือผาทเขาสละแล้ว, เป็นเครองนึ่งหม; บริโภค
 ฤคทาหารแต่จำเพาะทชอกทานเขาโต; และบำเพ็ญทกรกรยา,
 ทรมานตนโดยวิธีต่าง ๆ, ด้วยความจงใจไม่โยคีคือร่างกาย
 และความสขแห่งร่าง และหวังว่าเมื่อทำให้ร่างกายทรคโทรม
 ไปสิ้นแล้ว ก็จะเหลือแต่มีโนอันจะปลอดคพนจากกายอนลามก,
 แล้วมีโนอันบริสฤทจะโตเข้าสพพพพพหม คือความสญ
 อย่างประเสริฐ. ไม่มีเวลาต้องกลัยมาเวียนว่าวยตายเกิดค่อไป
 อีก คงนภพอจะเห็นโตว่าความมิ่งหมายของ มหาวาระน
 มีคล้าย ๆ ของพระพทธเจ้า, คือมิ่งคตคความเพลคเพลคใน
 กามคณารมณ, ซึ่งพวกพราหมณไม่สอนให้คตคเลย, เพราะ
 คามลททของพราหมณคอกันว่า ชายใดไม่มีลูก เมื่อตายไป

แล้วต้องไปตกนรกขุมหนึ่งซึ่งเรียกว่า “ปัต” ลกเป็นผุช่วย
 ให้พ้อพ้นจากนรกขุมนี้ใดจึงเรียกว่า “ปตฺร”, กงน. ลกท
 นพวกพราหมณ์เถอเครง, และสั่งสอนอยู่เสมอ, จนเกิดม
 ความเชื่อกันว่า หอึงโคได้ข้อมคนสมพาสกัษพราหมณ์และ
 มลล นัยเป็นบุญกริยาอย่างหนึ่ง มหาวิระและพระพทเจ้าม
 ความเห็นตรงกันว่า ลกทเช่นว่ามานไม่เ็นประโยชน์เกอถู
 ในทางสมาธิ, เป็นเครื่องทำลายพรหมจรรย, จึงห้ามเสย
 ทเดี่ยว และหวังว่า ถ้าทำจตสังขงเป็นซำคักสำคัญต่อ
 พรหมจรรยใดเสียแล้ว จึงจะ สามารถขำเพญตบะ ให้มผล
 บรรลุดังความสขซันสูงสูกได้ แต่มหาวิระเข้าใจผิดคิดเห็น
 ไปว่าจะสำเร็จความปรารณาในทางคัยสูญได้ โดยวิธ
 กระทำทกรกริยา, และมีหน้าซำพวกคัยษของเขายังกำเนิน
 ไปแรงยิ่งกว่าศำสตา, คอเห็นว่ามีทตงใจมันเสียแล้วว่าจะไม่
 ใยคิต่อร่างกายไม่ควรมีความอายต่อไป, จึงเลยงคการนุง
 ห่มเสยทเดี่ยว เลยโคซอว่า “ทคัมพร” แเปลว่า “นุงพำ”,
 หรือซำวเรอเรียกกันว่า “ซเป็ลลย” มหาวิระผู้เป็นศำสตา
 ของพวกนเรครนได้กำเนิคก่อนพระพทเจ้าของเรอหลายสิย
 ปี, ฉะนั้นเป็นซอควรเชื่อได้ว่าพระพทเจ้าคงจะใดเคยทรง

ทราบดีถึงลทธิ และกิจการของพวกนิกครนถ้อยแล้วแต่ก่อน
เสด็จออกบรรพชา.

เมื่อข้าพเจ้าเฝ้ากล่าวมาดังนั้นแล้ว ยางทจะมีผู้อยาก
ถามขึ้นบ้างกระมัง ว่าถ้าฉะนพระพทธเจ้าจะมีอะไรเหลือ
สำหรับตรัสรอกเล่า ? ขอตอบว่ายังมีเหลืออยู่มาก ดังหาก
เราจะรับเสด็จว่า, ธรรมทปรากฏอยู่ในพระพทธศาสนาที่มี
ปรากฏอยู่ทั้งในศาสนาพราหมณ์ และในลทธิของนิกครนถ
แล้วโดยมากก็, แต่ชอนกยังหาทอนความอัครวยแห่งศาสน
ธรรมของพระพทธเจ้าลงไม่. เปรียบเหมือนทพิสัยภาระท
สำหรับประกอบขึ้นเป็นรดยนท. ใคร ๆ ที่เป็นช่างเหล็กก็
อาจจะสร้างขึ้นได้โดย่าง ๑ หรือหลายโดย่าง ตามแต่ความ
สามารถของตน, แต่ความจริงก็ยังมีอยู่ว่ารดยนท “โรตล-
สรอยช” ก็มีแต่บริษทเคียวเท่านั้นทสร้างได้. ช่างทำรดยนท
ก็มีถมไป, เหตุฉะนจึงสร้างรดยนทไม่ให้ใดก็ทำรดยนท
“โรตลสรอยช” ย่างเล่า ? ชอนอยู่มาฉะนใด, ในส่วนทาง
ลทธิศาสนาก็ฉะนฉะน, ธรรมะทก็ ๆ, และที่ใคร ๆ ก็ยอมเห็น
ว่า ก็ยังมีเหมือนทพิสัยภาระ, แต่ไม่มีศาสดาใด “คุม”
ทพิสัยภาระฉะน ๆ ขึ้นเป็นศาสดาฉะนนำเลื่อมใส, นานชฉะน,

และทำให้ผมนขถือ ใจสบายใจได้เสมอ เหมือนที่ พระพุทธเจ้าของเราได้ทรงประภิชฐานเช่นเคย. ทั้งนี้เพราะศาสนานอน ๆ ถึงแม้ใครจักอกรรมะต่าง ๆ อยู่แล้วก็ตาม แต่ถึงชาติของสำคัญอะไรอยู่นั้น ๑, จึงทำให้คำสั่งสอนของศาสดานอนบกพร่องไป. ไม่มีคดงทลศ. ศาสดาและปาโมกข์ทั้งหลายก็ต่างคนต่าง ขวนขวายหาสิ่งที่ยงชาติอยู่นั้นทุกคน, แต่มีใครมีผู้ใดค้นพบเลย, พระพุทธเจ้าของเราได้ทรงค้นพบสิ่งที่ยงชาติอยู่นั้น, จึงได้พระนามว่า "สัมมาสัมพุทธโธ" เป็นผู้ตรัสรู้ชอบเอง", คือสอนพระองค์เองให้รู้, ปลุกพระองค์เองให้ตนชนใจ.

ว่าด้วยการตรัสรู้

การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้านั้นหาได้มีชนน้อย ๆ มิได้. นับแต่พระองค์ได้เกิดออกบรรพชา, เมื่อพระชนมายุได้ ๒๙ พรรษา, คือเมื่อพระชนมายุได้ ๓๕ พรรษาจึงได้ตรัสรู้. ในระหว่าง ๖ ปีนั้น พระองค์ทรงพยายามเสาะแสวงหาทางที่จะสำเร็จตามพระหฤทัยมุ่งหมายนั้นด้วยพระอิศริยยศวิริยภาพอันแรงกล้า, หาผู้ใดเสมอเหมือนมิได้เลย, ชื่อนั้นแสดงให้

เห็นได้ว่าพระองค์มีพระหฤทัยยากเย็นอยู่ในทางที่จะหาความจริงอย่างประเสริฐ ความจริงอันไม่มีผู้ใดจะโต้แย้งได้เลย. เพื่อพระประสงค์อันนั้นไต่ทรงพระ อุตสาหะศึกษาในสำนักครูอาจารย์มหาชนในสมัยโน้นนิยมกันว่าเป็นเลิศแล้ว, จนทรงเล็งเห็นว่าอาจารย์นั้น ๆ ไม่มีอะไรที่จะสอนถวายได้อีกแล้ว; แต่ยังไม่พอพระหฤทัย, เพราะลัทธิของอาจารย์นั้น ๆ ไม่ได้ศึกษามูลฐานโยค, คือการฝึกฝนในกาม, กังไคธิบายมาแล้วข้างบน. พระองค์เสด็จออกจากสำนักอาจารย์แล้ว, ไปประทับอยู่ที่ตำบลอรเวลา, ในแคว้นมคธ, อันเป็นที่รมณีสถาน, มีธารน้ำใสอยู่ใกล้ ๆ และมีไม้ใหญ่อันเป็นที่อาศัยร่มไม้, เหมาะแก่การที่จะเสด็จอยู่โดยสงบ ไม่มีคนรบกวน. เมื่อทรงเลือกที่ใดเหมาะแล้ว, จึงยากเย็นลงข้าเพื่อญัตตะโดยอาการต่าง ๆ ที่นิยมกันในสมัยโน้นว่าเป็นของดี, มีทรงออกอาหารจานชุปผลมอย่าง ที่เรียกกัน โดยศัพท์สามัญว่า "หนึ่งหมักรรตูก", และทรงทรมานพระองค์โดยวิธีต่าง ๆ เป็นต้น. การออกอาหารและทรมานต่าง ๆ เช่นกล่าวแล้วนั้น, ทรงเล็งเห็นว่าเป็น อติกิลมถานโยค, คือการประทอนความเห็นที่เห็น้อยแก่ตนเปล่า ๆ, ไม่เป็นประโยชน์เลย,

ไต่ขอภรรยาและฝากคนอยู่กับพระพุทธรเจ้า, เพราะนั่นว่า
 ไต่ทราบคำทำนายอยู่แล้วว่า ถ้าพระองค์ได้ก็ขอภรรยา
 จะไต่ตรัสธรรมะอันสูงส่ง, จึงตั้งใจว่าเมื่อตรัสแล้วจะไต่
 ทรงส่งสอนให้คนใครบ้าง, ครั้นเมื่อเห็นพระพุทธรเจ้าทรงงด
 การทรมานพระองค์และเริ่มเสวยอาหารแข็ง มีข้าวสุกเป็นต้น,
 พวกขณูจวคคีย์สำคัญก็คิดว่า พระองค์จะทรงหมดอดสาหัส
 ที่จะบำเพ็ญต่อไปเสียแล้ว, จึงต่างเอาคนออกหากจากพระองค์
 ไป พากันไปอยู่ที่ป่าอัสสัมคนมฤคทายวัน, กรุงพาราณสี,
 ฝ่ายพระพุทธรเจ้าคงประทับอยู่ ณ ตำบลอรเวลา, และไต่ทรง
 ประสพความสังกโดยปริยรรณ, ทำให้สะดวกรกับการทรง
 บำเพ็ญเพ่งเล็งหาธรรมวิเศษต่อไปจนเป็นผลสำเร็จไต่ตรัส
 ธรรมวิเศษพอพระเหตุทักว่า “รู้แน่แล้ว”, ในราตรีแห่ง
 วิชาขบรมมีพระจันทร์เพ็ญเต็มดวงเสวยวิชาขณิกษัตริฤกษ์,
 (คือวันเพ็ญเดือน ๖ ตามจันทรคตินิยมข้างไทยเรา) ในข
 กอนพทศก ๔๕.

เรื่องตรัสของพระพุทธรเจ้า, ตามที่ผู้แก่ผู้เฒ่าชอบเล่า
 สอนบุตรหลาน, เช่นเรื่องทกล่าวไปในทางสำแดงอิทธิปาฏิ-
 หารย์ต่าง ๆ ของพระพุทธรเจ้า, จึงทำให้คนชนหลงนมหักพา

อยู่ภายใต้คันโพธิ์, พระพุทธเจ้าก็ทรงขำระพญามารและ
 ขีรวารทั้งปวงโดยธรรมวิธี คือเสด็จพระขารมีทั้ง ๑๐ ที่ใต้
 ทรงขำระพญามาร. ถ้าใคร่ควรวญญูก็อาจจะพอเห็นได้ว่า พญา-
 มารนั้นท่านคงมิได้มุ่งกล่าวถึงยักษันใดคนหนึ่ง, เช่นแต่ท่าน
 มุ่งกล่าววว่า ก็เสด็จขำระพญามาร และเสด็จอื่น ๆ
 เช่นเสด็จมาร; ก็เสด็จเหล่านั้นเกิดขึ้นในพระหฤทัยแห่ง
 พระพุทธเจ้า, ทำให้ทรงหวนรำลึกถึงความเสวยสุขสมบัติใน
 อดีตกาล, ครั้นพญามารและเสนายกมาผจญ วิชิตจะข่ม
 พระหฤทัยมิให้หนักมากไปในทางเสด็จนั้น ๆ ก็คือทรงรำลึก
 ถึงพระขารมีทั้ง ๑๐ ที่ใต้ทรงขำระพญามารแล้ว, ทำให้พระ
 หฤทัยหนักแน่น หักห้ามพระหฤทัยมิให้หวนคิดถึงความหลัง
 ใต้โดยเด็ดขาด จึงเรียกว่าทรงเสด็จพระขารมีทั้ง ๑๐
 สู่มาร.

ขารมี ๑๐ ที่กล่าวถึงนี้, สรุปลงโดยย่อ คือ ทาน ๑
 ศีล ๑ เนกขัมม ๑ ขันณูญา ๑ วิริยะ ๑ ขันติ ๑ สัจจะ ๑
 อธิษฐาน ๑ เมตตา ๑ อุเบกขา ๑ ทานและศีลไม่จำต้อง
 อธิบาย, เพราะโดยมากก็รู้กันอยู่แล้ว. เนกขัมมแปลว่าออก
 จากกาม, สละทรัพย์สินสมบัติและครอบครัวและความสุขทุก

อย่างในทางศฤงคาร, ออกรรพชา, ปัญญาคือความรอบรู้
 ในสิ่งทีควรรู้, เช่นรศีรชว, รัชญูรยาปเขันตัน, วิริยะคือ
 ความเพียรยากขันในทางทีเขันคณเขันประโยชน์, สัจจะคือ
 ความซื่อตรงและจริงใจ, หรือการมุ่งแสวงหาความจริง,
 อธิษฐานไถ่แก้ความต้งใจมัน เมตตาเขันของเข้าใจง่ายอยู่
 แล้ว, ไม่ต้งอธิบาย; อเขกชาคือความเฉย, อธิบายว่า
 ในเมอจะช่วยยินคิในลาภหรือความสขของเขาไม่ไ้ ก็ไม่
 ยินร้าย, เขันแต่ต้งคนไว้เฉย ๆ, เช่นเมอเห็นเขาจขผู้ร้ายไป
 ถ้าเมอจะยินคิด้วยกับฝ่ายผู้ขคต้งลำแดงใจร้ายต่อผู้ตกจับ,
 ควรทำใจเฉย ๆ เสียไ้เขันคิ, คามทีไ้กล่าวอธิบายดังทศ
 บารมีโดยย่อ ๆ ข้างบนัน, เขันคำอธิบายสำหรับท่ว ๆ ไป.
 ถ้าจะกล่าวถึงสำหรับพระพทธเจ้าโคยจำเพาะ ควรอธิบาย
 คามข้อความอันปรากฏในธรรมวิภาค ปริจเฉทที่ ๓, ของ
 สมเด็จพระมหาสมณะเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, ก้ง
 ท่อไปนี้ :-

“พระองค์นอมพระชนม์เพื่อประโยชน์แก่คนมากด้วย
 พระเมตตา, จักเขันพระทานบารมี, และพระเมตตาบารมี,
 เสด็จออกมหาภิเนษกรมณ, จักเขันพระเนกขัมมบารมี; ทรง

สำรวมในศีลสมาควรแก่เป็นบวรพชิต, จักเป็นพระศีลขารม;
 ทรงบำเพ็ญเพียรและทรงออกทนต่อความลำบากยากเข็ญ, จัก
 เป็นพระวิริยะและพระขันติขารม; ทรงตั้งพระหฤทัยมั่นใน
 ปฏิปทา ตั้งพระหฤทัยมั่นจริง ๆ เพื่อแสวงหาความจริง,
 จักเป็นพระอธิษฐานขารมและพระสัจขารม; ทรงรักษาพระ
 หฤทัยคงที่ ไม่ให้วิการเพราะยินดียินร้าย, จักเป็นพระ
 อเบกขาขารม; พระปรีชาทำพระองค์ให้เป็นผคน, ริเทอถิงกาล
 และอาจสังเกตเห็นก้ำหน้าไม่งมงาย, นำพระองค์ให้หลุดจาก
 กิรยาอันมิใช่ทางดำเนินในปฏิปทาอันเป็นทาง ตลอดถึงได้
 บวรลพระอนตรสัมมาสัมโพธิญาณ, จักเป็นพระขัณฺฑญา
 ขารม.

ขารมทั้ง ๑๐ นี้ ตามคำรับโฆราณท่านกล่าวว่าพระ
 โภธิตัวของข้าเพ็ญเป็นลำดับหลายพระชาติ, จนบริบูรณ์ทั้ง
 ๑๐ ประการแล้วเมื่อใด, เมื่อนั้นจึงจะไต่ตรัสรู้เป็นพระ
 อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ในชั้นนอก, นำจะสันนิษฐานว่า
 ท่านมุ่งหมายเป็นคำเปรียบ, คือขารมข้างอย่างอาจบำเพ็ญได้
 โดยบริบูรณ์แม้เมื่อยังเป็นคฤหัสถ์ แต่ขารมข้างอย่างจะ
 บำเพ็ญได้โดยบริบูรณ์ต่อเมื่อไต่ออกบวชแล้ว, ทนาศันนิษฐาน

เช่นนี้ เพราะตามทางไสยศาสตร์ ถือว่าผีวชนแล้วเท่านั้น
จึงจะควรไต่ชื่อว่า "ทวิชะ" ผลิตสองหน, คือกำเนิดจาก
กรรมมารดาหน ๑ กำเนิดเมือบรรพชาอีกหน ๑; กงนผู้
ที่ยังมิได้บวชคงเรียกว่ายังอยู่ในชาติที่ ๑, ที่บวชแล้วจึง
ถึงชาติที่ ๒. การบำเพ็ญบารมีต่าง ๆ อาจทำได้บ้างในชาติ
ที่ ๑, แต่ต้องไต่ "กำเนิด" ในชาติที่ ๒ เสียก่อน จึงจะ
สามารถบำเพ็ญไต่โดยบริบูรณ์ทั้ง ๑๐ ประการ.

ส่วนพระพุทฺธเจ้าของเรา อย่างไร ๆ ในเมื่อยังมิไต่เสกก็
ออกบรรพชา ก็คงจะต้องไต่ทรงบำเพ็ญพระบารมีอยู่หลาย
ประการแล้ว, เพราะพระองค์เป็นเจ้านาย และพระราชบิดา
ทรงเตรียมไว้ให้ไต่ทรงเป็นมหากษัตริย์ตามคำทำนาย ของ
ฤษี, ฉะนั้นอย่างไร ๆ ก็คงจะไต่ทรงบำเพ็ญทศพิธราชธรรม
อยู่แล้วโดยปกติ. ธรรม ๑๐ ประการทกล่าวนั้น เป็นธรรม
สำหรับผู้เป็นเจ้าเป็นใหญ่ต้องประพฤติจึงไต่ชื่อว่า "ทศพิช
ราชธรรม" ซึ่งท่านไต่ผู้เป็นคาถาไว้, เพื่อให้จำง่าย, ดัง
ต่อไปนี้ :-

“ทานํ สัตถํ ปริจจาคํ อาชฺชวํ มทุทวํ คปํ
อกุโภธํ อวิหีสณฺจ ขนฺตึณฺจ อวิโรชนํ.”

อธิบายโดยย่อ ๆ (๑) ทานน์, คือการให้ทรัพย์สินแก่
 คนที่ไร้ทรัพย์สิน, และที่ควรอนุเคราะห์; (๒) สัจ, คือการ
 รักษาความสัตย์ในไตรทวาร. ได้แก่การรักษาศีล ๕ เป็นนิตย
 เป็นต้น; (๓) ปริจาคา, คือการสละทรัพย์สินเพื่อทำประโยชน์
 แก่พระศาสนา เช่นสร้างวัด, อุโบสถ, วิหาร, การเปรียญ,
 ฯลฯ หรือเพื่อประโยชน์แก่ชนหมู่มาก, เช่นสร้างโรง
 พยาบาล, โรงเรียน, ถนน, สะพาน, เป็นต้น; (๔) อาชฺชว,
 คือความซื่อตรงและรักษาความสัตย์; (๕) มหุทฺทว, คือความ
 ไม่องหนง, ไม่ถือตัว, รู้จักเคารพนอบต่ออริยบุคคล
 (คือผู้มีกำเนิดสูง, มีอายุมาก, และมีคุณความดี); (๖) ตป;
 คือบำเพ็ญกรรมเสกสิลา, มีศีล ๘ ทุก ๆ วันพระ เป็นต้น,
 (๗) อุกุโธธ, คือไม่ทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อนเพราะความ
 กรวดใจเร็ว; (๘) อวิหีส, คือไม่ประพฤติการใดที่เกินไป
 ในทางเขียดเข็นผู้อื่น; (๙) ขนฺตี, คือความอดกลั้น, ทน
 ต่อความโกรธและความให้ร้ายของผู้อื่น, ไม่กระทำตอบแทน
 แก่กัน; (๑๐) อวิโรชน, คือไม่ประพฤตินอกทำนอง
 กุลของศาสนธรรมหรือนิตยธรรม. เมื่อเทียบกันกุศลขารมี ๑๐

ก็จะเห็นว่ามีตรงกันอยู่แล้วสามข้อ, คือทาน ๑ คิล ๑ ชั้นที่ ๑
 นอกจากนั้นก็สงเคราะห์เข้าในขารมอื่น ๆ อีกได้, คือบริจาต
 สงเคราะห์เข้าในทานขารม; อาชวะ สงเคราะห์เข้าในสัจ
 ขารม; มัทวะสงเคราะห์เข้าในศีลขารม; ตปะสงเคราะห์เข้า
 ในวิริยขารมและอธิษฐานขารม; อโภชะสงเคราะห์เข้าในขันติ
 ขารม; อวิหังสะสงเคราะห์เข้าในเมตตาขารม; และอวิโรหณะ
 สงเคราะห์เข้าในอุเบกขาขารม. ดังนั้นก็จะเห็นได้ว่า ผู้ใด
 ขำเพ็ญศุภศีลธรรมก็ขำเพ็ญขารม ๘ อย่างใน ๑๐
 แล้ว, ยิ่งคงขาดแต่เนกขัมมกับชยัญญา. พระพุทธเจ้าของเรา
 ได้ทรงขำเพ็ญพระขารม ๘ ประการ แม่เมื่อยังมีโคเสกข์ออก
 บรรพชา; ครนเมตถกตงพระเหตุยเสกข์จออกบรรพชา จึงทรง
 ขำเพ็ญเนกขัมม ขารม อย่างยิ่งยวด, แล้วและทรง ขำเพ็ญ
 พระขารมอื่น ๆ ให้ถึงขั้นสุดข้งขันเป็นลำดับ, จนในที่สุดได้
 ครุสัทธิธรรมวิเศษ, เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า.

กิจการขยันทำนุในการตรัสรู้ นั้น พระโยธามาจารย์ฝ่าย
 มัชฌิมนิกายท่านแสดงไว้ว่า ทรงเจริญสมณภาวนาทำจิตให้
 เป็นสมาธิคือแน่วแน่บริสุทธิ์ ปราศจากอุปกิเลส คืออารมณ์

เครื่องเคร้าหมอง, ทรงขำเพ้อฝันโดยลำคัม, จนตัวขี้ฉวย
๓ ประการได้บังเกิดขึ้นในยามทั้งสามแห่งราตรีตามลำดับกัน.
เพื่อช่วยความเข้าใจของผู้ไม่มีความรู้ ขออธิบายถึงฉนวนทั้งสี่
อันเช่นเหมือนชั้นบันไดดำเนินบรรลุลงขี้ฉวย (หรือฉนวน) ทั้ง
สาม, ด้วยภาษาง่าย ๆ.

ฉนวน คือการเพ่ง อารมณ์ในใจ แน่วเป็นสมาธิแท้จริง,
ไม่วอกแวก, ยั้งค้ำใจให้หนักแต่จำเพาะที่มุ่งนึก. ฉนวนนั้นจัด
เป็น ๔ ชั้น, เรียกชื่อตามลำดับแห่งความประณีต. ปฐมฉนวน
มีองค์ ๕ คือ (๑) ยั้งมีตรรก, เรียกว่า วิตก, (๒) ยั้ง
มีตรอง, เรียกว่า พิจารณา, เหมือนอารมณ์ของคนสามัญ
แต่ไม่ประกอบด้วยกิเลสกรรมและอกศลธรรม; มี (๓) ยั้ง,
คือความอึดใจ, และ (๔) สุข, คือความสบายใจ, เกิด
แต่วิเวก คือความเงี้ยว; ก็ยังประกอบด้วย (๕) เอกัคคตา, คือ
จิตอันมีอารมณ์เป็นหนึ่งลงไป, นึกแน่วอยู่ได้ในสิ่งเดียว, ไม่
นึกโน่นนึกนี่กลัดไปกลัดมา. ทุติยฉนวน มีองค์ ๓, คือละวิตก
และพิจารณาเสียไ้, คงเหลือแต่ยั้ง, สุข, และเอกัคคตา
ตติยฉนวน มีองค์ ๒ คือละยั้งเสียไ้, คงเหลือแต่สุขกับ

เอกคตา. จตุตถฌาน มีองค์ ๒ เหมือนกัน, คือละสุขเสีย

ได้กลายเป็นอุเบกขา, กัมมเอกคตา,

ปัญญา ๓ ประการที่ว่าได้เกิดขึ้นในพระพุทฺธกัมมพระ-
 พุทธเจ้า ในยามทั้งสามเป็นลำดับขึ้น, ท่านบ่งไว้ว่า ในยาม
 ที่ ๑ ยังเกิด “อุปเพนิวาสานสติฌาน” แปลว่าความมีระลึก
 เครื่องระลึกใดถึงชนธกาศักขียุก่อน, หรือกล่าวว่าระลึกชาติ
 หนหลังของตนได้. ในยามที่ ๒ ยังเกิด “จตุปปายตฌาน”
 แปลว่า ความมีในจตุและเกิดของสัตว์ทั้งหลาย, คืออาการ
 ฐิตัตถ์ทั้งหลายอันก็แตกต่างกันว่าเป็นด้วยอำนาจกรรม หรือ
 อิกนัย ๑ เรียกว่า “ทิพจักขุฌาน”, แปลว่าความมีรักดวง
 ตาทิพย์ในยามที่ ๓ ยังเกิด “อาสวักขยฌาน”, แปลว่า
 ความมีเป็นเหตุสนอาสวะ, คือเครื่องเศร้าหมองอันหมกหมม
 อยู่ในจิตสันดาน; อธิบายต่อไปว่า กำหนดวัชรันท์พร้อมทั้ง
 อาการ โดยความเป็นเหตุและเป็นผลเนื่องต่อกันไป (เรียกว่า
 “ปฏิจสมุปบาท”), จบลงด้วยอริยสัจ, และเมื่อพระพุทฺธเจ้า
 ได้ทรงรู้เห็นอย่างนั้นแล้ว จิตก็พ้นจากความเศร้าหมองทั้งปวง
 ไม่ถ่อมมันด้วยอุปาทาน, ไม่เป็นห่วงในโลกียสุข อันเป็นสุข
 ไม่แท้จริงและไม่ประณีต.

อริยสัจ ๔ ประการ

ธรรมวิเศษที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้วและได้ทรงสั่งสอน
 ผู้อื่นให้รู้ตาม เรียกว่าอริยสัจ, คือความจริงอย่างสูง, มี
 อยู่ ๔ ประการ, คือ (๑) ทุกข์; (๒) ทุกข์สมุทัย, แปลว่า
 เหตุเกิดแห่งทุกข์; (๓) ทุกข์นิโรธ, แปลว่าความดับแห่ง
 ทุกข์; (๔) ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา, แปลว่าทางดำเนินถึง
 ความดับทุกข์; หรือเรียกโดยย่อว่า “ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ,
มรรค.” จะขออธิบายตามเค้าปฐมเทศนาของพระพุทธเจ้า,
 ที่ท่านนามว่า “ธรรมจักร”, แต่จะเก็บเอาแต่จำเพาะข้อความ
 อันแสดงด้วยจักราริยสัจมาแสดงในทันที, ประกอบด้วยคำ
อธิบายโดยฉันทโนมิตีของข้าพเจ้าเองบ้าง.

๑. ทุกข์ อริยสัจ. พระพุทธเจ้าทรงบรรยายว่า ความ
 เกิดก็เป็นทุกข์, ความแก่ก็เป็นทุกข์, ความตายก็เป็นทุกข์,
 ความโศก, ความรำไรรำพัน, ความเจ็บกาย, ความเสียใจ,
 ความคับแค้นใจ, ก็เป็นทุกข์, ความประสยด้วยสิ่งที่ไม่เป็น
 ทวิกกตหลายก็เป็นทุกข์, ความพลัดพรากจากสิ่งทวิกกตหลาย

ก็^๕เป็น^๕ทุก^๕ข์; ^๕ปราร^๕ธนา^๕อัน^๕โค^๕แม้^๕ไม่^๕ได้^๕ตั้ง^๕ปราร^๕ธนา^๕นั้น^๕แล้ว^๕ก็^๕
เป็น^๕ทุก^๕ข์. ^๕กล่าว^๕โดย^๕ย่อ^๕ ^๕อ^๕ยา^๕ทา^๕น^๕ชั้น^๕ ๕ ^๕เป็น^๕ทุก^๕ข์.

คน^๕โดย^๕มาก^๕เมื่อ^๕แจ^๕ง^๕ ^๕สิ่ง^๕ที่^๕เป็น^๕ทุก^๕ข์ ^๕ให้^๕ ^๕ฟัง^๕ก็^๕จะ^๕เข้า^๕ใจ^๕
ทั้ง^๕หมด^๕, ^๕เว^๕น^๕เส^๕ย^๕แต่^๕ขอ^๕ท^๕ว่า^๕ความ^๕เกิด^๕เป็น^๕ทุก^๕ข์^๕นั้น^๕แ^๕ต^๕ละ^๕มี^๕ก็^๕
คน^๕ด^๕ง^๕น^๕อยู่^๕ข้าง^๕. ^๕แต่^๕แ^๕ท^๕จริง^๕ไม่^๕คว^๕ร^๕ด^๕ง^๕น^๕เลย^๕, ^๕แ^๕ละ^๕ถ้า^๕ใช้^๕
สม^๕ม^๕อง^๕ค^๕ร^๕อง^๕ค^๕ุ^๕ห^๕น^๕อ^๕ย^๕ก็^๕จะ^๕แ^๕ล^๕แ^๕เห็น^๕ไ^๕ด้^๕ว่า^๕เป็น^๕ทุก^๕ข์, ^๕คือ^๕ป^๕ระ^๕การ^๕ ๑
อา^๕การ^๕ท^๕คน^๕เร^๕า^๕เกิด^๕จาก^๕ค^๕ร^๕ร^๕มา^๕ร^๕ค^๕า^๕นั้น^๕เ^๕อง^๕ มี^๕ ^๕ใ^๕ห^๕ ^๕เ^๕็น^๕ ^๕ไป^๕ก^๕ว^๕
ความ^๕ส^๕ระ^๕ค^๕ว^๕, ^๕ย^๕่อ^๕มี^๕ความ^๕ล^๕ำ^๕ข^๕าก^๕ข^๕าก^๕เข^๕็^๕ญ^๕เ^๕็น^๕อ^๕เน^๕ก^๕ป^๕ระ^๕การ^๕,
แ^๕ท^๕ว่า^๕ท^๕ัว^๕เร^๕า^๕จำ^๕ความ^๕ท^๕ก^๕ข^๕ที่^๕ไ^๕ด้^๕ร^๕ย^๕ใน^๕เว^๕ล^๕า^๕น^๕นี้^๕ไม่^๕ไ^๕ด้^๕ ^๕จึง^๕ล^๕ม^๕ไป^๕
ว่า^๕เป็น^๕ทุก^๕ข์; ^๕คือ^๕ป^๕ระ^๕การ^๕ ๑, ^๕ถ้า^๕จะ^๕กล่าว^๕ให้^๕ป^๕ระ^๕ธ^๕น^๕ห^๕น^๕อ^๕ย^๕,
คว^๕ร^๕ค^๕ิด^๕ค^๕ุ^๕ให้^๕ค^๕ิด^๕ว่า^๕ ถ้า^๕เร^๕า^๕มี^๕ไ^๕ด้^๕เกิด^๕มา^๕ก^๕่อน^๕แล้ว^๕ ^๕ก็^๕จะ^๕ไม่^๕ค^๕้อง^๕แ^๕ก^๕,
ไม่^๕ค^๕้อง^๕เจ^๕็บ^๕ ^๕ไม่^๕ค^๕้อง^๕ค^๕าย^๕, ^๕ไม่^๕ค^๕้อง^๕ป^๕ระ^๕ส^๕ย^๕อา^๕ร^๕ม^๕ณ^๕ต^๕่าง^๕ ๆ ^๕ที่^๕
ทำ^๕ให้^๕เป็น^๕ทุก^๕ข์. ^๕ความ^๕ก^๕ำ^๕เน^๕ค^๕น^๕นี้^๕เท^๕ย^๕ว^๕เป็น^๕ทุก^๕ข์^๕ชน^๕ค^๕ท^๕ ๑ ^๕ที่^๕เร^๕า^๕
ค^๕้อง^๕ป^๕ระ^๕ส^๕ย^๕ใน^๕ชี^๕วิ^๕ต^๕, ^๕เมื่อ^๕ไ^๕ด้^๕เกิด^๕มา^๕แล้ว^๕จึง^๕ไ^๕ด้^๕ย^๕ัง^๕เกิด^๕มี^๕ความ^๕
ย^๕ก^๕ดิ^๕ธ^๕และ^๕เ^๕็น^๕ท^๕่วง^๕ใน^๕เบ^๕ญ^๕จ^๕ัน^๕นี้^๕, ^๕ซ^๕ง^๕แ^๕ต^๕ละ^๕ธ^๕น^๕ ๆ ^๕ล้วน^๕เ^๕็น^๕
ทุก^๕ข์^๕ท^๕ง^๕น^๕.

๒. ทุกขสัมพัชรียสัจ. พระพุทธเจ้าทรงบรรยายว่า
กัณฑ์, คือความทะยานอยากอันใดทำความเกิดอีก, เป็น

ไปก็กำหนดด้วยอำนาจความเพลิน, เพลินยิ่งในอารมณ์
นั้น ๆ ทัศนหันธ์เป็นอย่างไร? กามทัศนหา อย่าง ๑ ภวทัศนหา
อย่าง ๑ วิภวทัศนหา อย่าง ๑,

อธิบายว่า ทัศนหา คือความอยากได้หรืออยากพ้นอย่าง
รุนแรง, ทะยาน, ครอบงำชวนชวายเป็นทางให้ใ้ใ้สมอยาก
กามทัศนหา คือความอยากได้คน, หรือของ, หรือความสุข
สมบูรณ์และความพอใจทั่ว, ซึ่งยังไม่ได้, และความหมกมุ่น
มีวเมาอยู่ในสิ่งนั้น ๆ ที่ตนได้แล้ว, ภวทัศนหา คือความอยาก
คงอยู่ในภพที่เกิดด้วยอำนาจความอาศัย, และความอยากเกิด
ในภพที่ปรารถนาต่อไป, ความอยากเป็นนั่นเป็นนี่สังเคราะห์
เข้าในประเภทนี้ด้วย วิภวทัศนหา คือความอยากไม่เป็นอยู่
ในภพที่เกิด. อยากตายเสีย, เพราะเบื่อหน่าย, และความ
อยากก็สูญ ไม่เกิดในภพนั้น ๆ อีก. ความไม่อยากเป็นนั่น
เป็นนี่สังเคราะห์เข้าในประเภทนี้ด้วย.

๓. ทุกขนิโรธอริยสัจ. พระพุทธเจ้าทรงบรรยายว่า
ความขี้ขลาดไม่ติดข่มอยู่ได้. ขี้ขลาดเหลือแห่งทัศนหา คือ
ความสละทัศนหา, ความวางทัศนหา ความปล่อยทัศนหา.

อธิบายว่า เมื่อรู้แล้วว่าค้นหาเป็นเหตุแห่งทุกข์ของ
 ศึกษาค้นหาเสียให้สิ้นเชิงจงระงับทุกข์ได้.

๘. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา อริยสัจ, พระพุทธเจ้าทรง

บรรยายว่าข้อปฏิบัติให้ถึงความทุกข์นั้น ทางมีเป็นองค์แปด
 เสร็จไปพ้นจากกิเลสอันเป็นข้าศึก, กล่าวคือ (๑) สัมมาทิฐิ
 (๒) สัมมาสังกัปปะ (๓) สัมมาวาจา (๔) สัมมาภังคะ
 (๕) สัมมาอาชีวะ (๖) สัมมาวายามะ (๗) สัมมาสติ
 (๘) สัมมาสมาธิ.

ทางมีองค์แปดที่กล่าวในท่อนเรียกตามศัพท์ภาษามคธว่า
 “อฏฺฐังกิกมรรค” (เขียนแสดงอย่างอักษรวิธิตไทยว่า “อฏ
 ฐังกิกมรรค”) หรือตามศัพท์ภาษาสันสกฤตว่า “อษฏฺฐังกิก
 มรรค” (เขียนแสดงอย่างอักษรวิธิตไทยว่า “อษฏฺฐังกิก
 มรรค”), มีอธิบายแจงออกไปดังต่อไปนี้:-

(๑) สัมมาทิฐิ, แปลว่าความเห็นชอบ, โดยตรง
 ใ้แก่ความเห็นถูกต้องตามคลองธรรมทุกประการ; โดยตรง
 ใ้แก่ความเห็นว่าเป็นผลดีและร้ายย่อมเกิดแต่กรรม, คือเรา
 ทำดีจึงจะได้ดี, ทำชั่วจึงจะได้ชั่ว, มีอยู่อย่างคนคิดเห็นไป

เสียว่าการทำชั่วชั่ว หากจะมีผลแก่แต่เมื่อมีผล เห็นเท่านั้น,
 ฉะนั้นถ้าทำชั่วแล้วและยึดขงมิให้ ผอณรใด ก็เชื่อว่าอาจได้
 ผลดี, หรืออย่างน้อยก็ไม่ได้ร้ายผลร้าย, และตรงกันข้าม,
 ถึงจะทำดีสักปานใดก็ตาม แต่ผู้มีอำนาจวาสนาไม่วิวไม่เห็น,
 หรือไม่ชอบตน, ก็อาจไร้ขำเห็นขำนาญได้ คนชนคนนั้นนับ
 ว่าเป็นผู้มีความเห็นผิดโดยแท้.

(๒) สัมมาสังกัปปะ, แปลว่าคำวิชอบ, คือไม่คำวิ
 แต่หาความสุขสำราญและเพิลิกเพิลินในทางที่ผิด, ไม่คำวิ
 เนื่องด้วยการผูกพยาบาท.

(๓) สัมมาวาจา, แปลว่าวาจาชอบ, ได้แก่วจีสัจจวิ
 ๔ ประการ, คือไม่พูดปด ๑ ไม่พูดส่อเสียด ๑ ไม่พูดหยาบ ๑
 ไม่พูดเหลวไหล ๑ บรรดาการพูดไม่ตรงกับความจริงทุก
 สถาน จัดว่าเป็น “มธุสาวาส”; การพูดขุขงบุคคล ๒ ฝ่าย
 หรือกว่านั้นให้แตกสามัคคีกัน, ให้ระหองระแหงผิดใจกัน,
 ให้ระแวงแก่กัน, จัดว่าเป็น “ขุสุตฺตวาท”; การคำเขา,
 การสยด, ตลอดจนการกล่าวแค้นกัน, ประสบ, และ
 นิินทาจัดว่าเป็น “ผรุสุตฺตวาท”; การพูดเหลวไหลไม่เป็นแก่น

สารพัดเป็น “สัมปละลาปวาท” การกล่าววชจนไม่เป็นสน
จิตว่าเป็นการพูดเหลวไหล, หรืออาจเป็นถึงมุสาวาทด้วยก็ได้.

(๔) สัมมากัมมันตะ, แปลว่าการงานชอบ, ได้แก่
กายสุจริต ๓ ประการ, คือไม่ฆ่าสัตว์ ๑ ไม่ลักทรัพย์ ๑
ไม่ประพฤติกิเลสในกาม ๑, เรืองไม่ฆ่าสัตว์เป็นขัญหาอันเคย
มีมาแม้แต่ในเมื่อครั้งพุทธกาล, คือมักมีผลวณกลากชอบตง
กระทั่งถามว่า เมื่อไม่ฆ่าสัตว์ละอะไรเป็นอาหารเล่า ?
ยังมีอกจำพวก ๑ ซึ่งมีความปรารถนาจะใคร่ให้ขบง, ถงแก่
แสดงความเห็นว้, เพื่อสนบสนนขอห้ามมิให้ฆ่าสัตว์น,
ควรห้ามการบริโภคนอสัตว์เสยเค็ดชากทเคยว, เทวททท
แตกออกไปจากคณะพุทธสาวกก็ เพราะเหตุมีทฎฐฐฐเช่นนอย่าง
๑ ข้าพเจ้าเห็นว้แท้จริงในเรองห้ามฆ่าสัตว์นคนโดยมาก
ยังจะมีใครเข้าใจ นก้วว่า พระพุทธเจ้า ทรงมุ่งหมาย อย่าง ไร,
ส่วนขอท้วว่าพระเมตตากรณาคอสัตว์ ทงหลาย ทำให้ทรง ห้าม
เช่นนนั้น ย่อมเป็นขอทเห็นได้โดยง่าย ๆ และคงไม่ผิด
ก้วย, แต่ยงหาเข้าใจลกขงเพียงพอไม่. ข้าพเจ้าเข้าใจ
ว้คงมุ่งถงการฆ่าสัตว์เพอขชายัญ เช่นเทวคาคามธรรม-
เนยมขงพรหมณ. มากกว่า การฆ่าสัตว์เพอเป็นภิกษาทาร

แก่มนุษย์ การฆ่าสัตว์เช่นเทวดาทำให้สัตว์ที่ทำคุณประโยชน์ แก่มนุษย์ถูกปลงชีวิตเสียมากมายโดยไร้ผลคด้วยประการที่ ข้อง, และถ่านกไฟก็ไม่น่าจะคิดเลยว่าเทวดาจะชอบให้เขา ฆ่าสัตว์บูชาเช่นนั้น, ส่วนการกินเนื้อสัตว์เป็นของเนองด้วย กฎแห่งธรรมคาอย่าง ๑, ซึ่งพระพทธเจ้าทรงทราบดีอยู่ว่า ยากที่จะยกเลิกเสียได้, จึงทรงบัญญัติไว้แต่เพียงว่าไม่ให้ ลงมือฆ่าสัตว์เองเท่านั้น, หากใดทรงห้ามการกินเนื้อสัตว์ไม่, การฉ้อโกงทุกสถาน, เช่นรับฝากหรือเป็นผู้รักษาทรัพย์สินของ ผู้อื่นเอาทรัพย์สินไปใช้เสียเอง, ทำเงินและธนบัตรปลอมหรือ เขียนใบสั่งจ่ายปลอม, และการล่อลวงให้เขาเข้าท่นทำการ ก้าขายแล้ว และเอาเงินนั้น ไป ใช้เป็นประโยชน์ ของ ตน เอง เสีย จักว่าเป็นอกินนาทาน, ส่วนความประพฤติกผิดในกาม นั้น หมายความว่าไม่จำเพาะแต่ทำชู้กัยเมียของผู้อื่น, ถึง การลอบทำชู้ กัยหญิงสาว กัยคามารกาหรือผู้ปกครองยังมีได้ ยินยอมยกให้กันยว่าประพฤติกผิดเช่นนั้นเหมือนกัน.

(๕) สัมมาอาชีวะ, แปลว่าเลี้ยงชีวิตชอบ, ได้แก่ การเลี้ยงชีวิตในทางสุจริตและในทางถูกธรรมเนียม, การค้า ขายสุรายาเมาทุกคนเสพขคก, การตั้งโรงหมึงหาเงิน, การ ฆ่าสัตว์ขายเป็นภัณฑาร, แม้ไม่ผิดกฎหมายแผ่นดินกคก,

ทางศาสนาจัดว่าเป็นมีวิชาอาชวาทะทั้งนั้น; แต่การค้าขาย
มนุษย์กับการตั้งข้อนให้คนเล่นการพนัน เป็นผิดทั้งทางพระ
ศาสนา ทั้งทางกฎหมายแผ่นดิน.

(๖) สัมมาวาชามะ, แปลว่าพยายามชอบ, ใ้แก่
พยายามในทางยังกุศลธรรมให้เกิดจนและให้เจริญ, และใน
ทางยังบาปธรรมไม่ให้เกิดและให้เสื่อมสิ้นไป, ในใจคนเรา
ทุกคนย่อมจะมีอยู่ทั้งกุศลธรรมและบาปธรรม, เป็นส่วนมาก
บ้างน้อยบ้าง, เป็นหน้าที่ของเราทุกคนที่จะพยายามขจัด
ส่วนกุศลธรรมที่เรามีอยู่แล้วให้คงที่อยู่, และยังให้เจริญ
ขึ้นโดยช่วยยกตั้ง, และควรพยายามตัดรอนทอนบาปธรรมที่
มีอยู่แล้วให้ลดน้อยลงทุกที, อย่างข้อบาปธรรมชิ้นใหม่อีก.

(๗) สัมมาสติ, แปลว่าระลึกรู้ชอบ, ใ้แก่ระลึกรู้การ
อันทำให้สังขารละ, โทษะ, โมหะ, และไม่ระลึกรู้การอัน
ระยั่วให้เกิดราคะ, โทษะ, โมหะ, ราคะ นั้นอย่างคำคือ
“กามราคะ” ใ้แก่ความกำหนัดด้วยอำนาจกิเลสกาม, ยัง
มีราคะอย่างทีละเรียกกว่าอีก ๒ อย่าง, แต่ก็ยังคงจัดว่า
เป็นของไม่ดีเหมือนกัน, คือ “รูปราคะ” ใ้แก่ความ
ติดใจอยู่ในรูปธรรม, เช่น ชอบใจในบุคคลบางคน หรือ

ในผัสสะบางอย่าง, อีกอย่าง ๑ เรียกว่า “อรุปราคะ”, ใต้
แก่ความคิดใจอยู่ในอรุปรารวม, เช่นพอใจในสุขเวทนาเป็นต้น
โทษะ โดยมาก มักแปลกันแต่ย่อ ๆ ว่า “โกรธ”; แต่
ที่แท้โกรธเป็นแต่ส่วน ๑ แห่งโทษะเท่านั้น; ความคิดร้ายทุก
สถาน, เช่นอิจฉา, พยาบาท, อาฆาต, ปองร้าย, เหล่าน
สงเคราะห์เข้าในโทษะทั้งนั้น, โมหะ ใต้แก่ความหลง
เหมือนคนทลลยละเมอและโง่งมง่าย, ระบุทำไม่อิงกาล.

(๘) สัมมาสมาธิ, แปลว่าตั้งใจชอบ, ใต้แก่ภาวนา
ระกอกใจในทางมีกน็อย, ในทางมุ่งกัต์อสู้อน, และในทางนำ
ให้คลายความหลง, ทำให้ใจนิ่ง, นึกแต่อย่างเดียว, แต่
ยังไม่คังลงไปแท้, เรียกว่า “อพยาธสมาธิ”, คือสมาธิ
เป็นแต่เฉียด ๆ; ต่อเมื่อใจทำใจให้นิ่งและคังลงไปใ้จริง ๆ
จึงเรียกว่า “อปีนาศมาธิ” คือสมาธิอันแน่นแน่ว.

อริยสัจ ๔ ประการนี้แลเป็น อรรมะทพระพุทธรเจ้าของ
เราใ้คัตรีสร, เรียกว่าบรรลพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ,
คือปัญญาเล็งเห็นความจริงอย่างสำคัญหากเข้รียขมิใ้ เป็น
อรรมะทขงมิใ้เคยมีผู้ใ้เล็งรุ้เห็นใ้กักรอนพระองค์เคย.

ขอเราทั้งหลายสรรเสริญพระคุณของ พระพุทธเจ้าเป็น
ใหญ่หลวงคือ เมื่อพระองค์ได้ตรัสธรรมวิเศษนั้นแล้ว ทา
ได้ทรงสงวนไว้สำหรับจำเพาะพระองค์เองเท่านั้นไม่ กล้วย
อำนาจพระกรุณาอันกว้างขวาง เปรียบเหมือนทะเลใหญ่อันหา
ฝั่งมิได้, พระองค์ได้ทรงประกาศนสื่อนธรรมวิเศษนั้นแก่
เวไนยนิกรโดยแพร่หลาย, เหมือนประทานสมบัติอันประเสริฐ
ยิ่งกว่าโภคสมบัติทั้งปวงไว้ให้อยู่คึกโลก เช่นเครื่องกำนุน
โลกและประโลมใจมนษยนิกรชั่วกาลนาน, เป็นสาธารณ
ประโยชน์หาที่เปรียบมิได้.

ฝ่ายเราทั้งหลายผู้เป็นคนพหุศาสตร์นิกรควรเป็นผู้คอย
ช่วยกตัญญูกตเวที, เมื่อรู้สึ้นกตยแล้วว่า พระพุทธเจ้าทรงมี
อุปการคุณแก่เราทั้งหลายมากมายเห็นปานนั้นแล้ว, ก็ควรตั้ง
ใจสนอง พระคุณ โดยตั้งใจ ประพฤติตาม พระบรมพท โอวาท
โดยเต็มสติปัญญาและความสามารถ. ส่วนผู้กมิโทษาเพญ
โดยเต็มที เพราะขาดความเข้าใจนั้น ควรชวนช่วยหา
ความรู้ในทางศาสนธรรมให้ยิ่งขึ้น, และเมื่อได้ศึกษาเข้าใจ
แล้ว, แม้ศรัทธามีอยู่ก็ไม่ ต้องวิตกเลยใน ข้อที่จะไม่
สามารถปฏิบัติได้, เพราะอะไรก็ไม่สำคัญเท่าใจของเราเอง

ถ้าใจเรานึกว่าจะปฏิบัติได้ก็คงจะทำได้, ถึงแม้แต่จะทำได้
เพียงสักเล็กน้อย ก็ยังดีกว่าไม่ทำอะไรเลย, แต่ถ้าใจที่อึก
นึกเสียว่าจะทำไม่ได้ ก็คงจะไม่ได้อะไรเอง ถ้าปรารถนาเป็น
คนจริงจัง, สมที่เป็นพุทธศาสนิก, ต้องหมั่นบังคับใจของตน
เองให้อยู่ในอำนาจ, จนอาจสั่งให้นึกอะไรก็ได้ตามปรารถนา;
ถึงแม้ในชั้นต้น จะนึกทำอะไรก็ควรข่มใจให้ละความท้อแท้
ให้จงได้.

ยังมีคนอยู่อีกจำพวก ๑ ที่ค่อนข้างง่วงงวยไปเพราะ
ความเข้าใจว่าตนฉลาด, มักกล่าวว่า จะบำเพ็ญให้เปลือง
เวลาทำไม, เพราะถึงแม้จะบำเพ็ญเท่าใด ๆ ก็คงไม่มีทางที่
จะบรรลุผลแม้แต่เพียงเป็นโสดาบัน. สำหรับคนชนิดนี้ควร
ชักชวนให้รำพึงว่า มีผู้ใดบ้างในโลกที่ชนไปสู่ที่สูงได้โดย
ไม่เหยียบขั้นใดขั้นต่ำก่อน? ถึงในทางธรรมก็เช่นกัน. ใคร
ไม่ศึกษาและบำเพ็ญธรรมในขั้นต่ำ ๆ ก่อน จะบรรลุถึงธรรม
ชั้นสูงได้อย่างไรเล่า. การง่วงงวยเพราะเสียนั้นหากคน
ประโยชน์มิได้เลย, คงมีได้แต่ผลร้ายเท่านั้น, แม้แต่จะ
เพียงเสมอกันก็ไม่ได้, เพราะกิเลสต่าง ๆ อันต้องเกี้ยวอยู่
ในจิตของเรา คอยตามกวน อยู่เสมอให้เรากลับทำตามใจตัว,

และ ความจริง ย่อมมีอยู่ว่า ขาปลกรรม ทำง่าย กว่า กุศล กรรม
 ฉะนั้นการ ตามใจ ตัวจริง มักพา ให้เรา กระทบ ขาปลกรรม บ่อย ๆ
 แม้โดย ไม่ใคร่ ระวัง ระวัง.. ถ้าหากว่ามีความ เพียรบากบั่น,
 หมั่น เพาะ กุศลกรรม จนไว้ ใน สันดาน, ก็เปรียบ เหมือน
 ประเทศ ที่ เกษตร ทหาร และ ติ่ง กอง ตำรวจ จนไว้ สำหรับ บำราบ
 ขาปลกรรม อันเปรียบ ด้วย ฝอย ฉะนั้น.

การ ชำนิ กิเลส ของเรา เป็น ภารกิจ ไม่ จำ เพาะ ต่อ ตัว
 เรา เท่านั้น, ทั้ง เป็น ภารกิจ อัน เรา ควร ประพฤติ เพื่อ ประโยชน์
 ของ เพื่อน บ้าน ด้วย, คน เรา, จะ เป็น ผล ถัสัญชาติ โศก และ ถัส
 ศาสนา โศก ตาม, ย่อม ไม่ ชอบ และ ไม่ ใฝ่ใจ บุคคล ที่ ไร้ ธรรม,
 เพราะ บุคคล ที่ ไร้ ธรรม เปรียบ เหมือน สัตว์ ใน ป่า ทุรกาย. ไม่
 ใฝ่ใจ จะ ประทศ ราย ใคร เมื่อใด, เป็น ที่ ระแวง สงสัย อยู่ เป็น นิตย์.
 ฉะนั้น ถ้า ปราถนา อยู่ เป็น สขสงข ใน หมู่ ชน เป็น ความ จำ เป็น
 จริง ๆ ที่ เรา จะ ต้อง ประพฤติ เป็น ผู้ อยู่ใน ศีล ใน ธรรม, เพื่อ
 เพื่อน บ้าน คบ ได้ โดย ปราศ จาก ความ ระแวง ใจ

การ ที่ จะ ประพฤติ คน ให้ อยู่ใน ศีล ใน ธรรม, ก็ จำ เป็น
 ต้อง มี หลก ทศ ยก เห็น ขวใจ ให้ แน่ว ใน ทาง ศรัทธา, ต้อง มี เครื่อง
 เกื้อหนุน ใจ ให้ ใฝ่ ใน ทาง แสวง หา ความ รู้ ใน ทาง ธรรม. ก็ ถึง ใด

ถ้าในโลกนี้จะมียิ่งไปกว่าพระรัตนตรัย ? เพราะเหตุใด
 ถ้าจึงเป็นเช่นนั้น ? เพราะเหตุที่พระพุทธเจ้าได้เป็นบุตร
 พระธรรม, พระธรรมนั้นพระสงฆ์ได้ทรงจำไว้, และพระ-
 สงฆ์เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า; พระรัตนตรัยนี้เป็นของหมด
 ราคาค่าในโลก, ย่อมเป็นไปพร้อมเพื่อความหมดราค
 อย่างยิ่งแก่สัตว์ทั้งหลายผู้เลื่อมใสแล้วผู้ใคร่ซึ่งความหมดราค
 แก่ตน, ผู้ปฏิบัติโดยชอบ. ผู้ใดถึงพระรัตนตรัยว่าเป็นสรณะ
 แล้ว, มาเห็นอริยสัจทางสติปัญญาอันชอบ, นับว่าได้
 ประสพสรณะอันทำให้สบายใจอย่างยิ่ง, เพราะอาจจะได้พ้น
 จากทุกข์ทั้งปวง, คงนแล.

Preface

In connection with the anniversary of my birthday in the year B.E. 2466 I arranged to have verses of the Mangalasutta printed in book form for me to give as a memento to relatives and friends who were wont to give me presents on such occasions, and to distribute among intimate friends and attendants who waited on me. Those given the book of Mangalasutta expressed their approval and said wishfully that there should be some book in the nature of an exposition of Dharma for distribution again in this year B.E. 2467. Hence I came to wonder as to what would be a good subject to write on. Fortuitously in the beginning of this year an intimate friend of mine happened to pose this question "What is the knowledge attained by the Buddha on His enlightenment?" The person who put this question was not at all one without any previous religious education, but the books he could lay hands on and read were mostly books written in a style of expression different from the usual one he was familiar with, and so made him understand but imperfectly. This makes me think that there might be many more

who have had education and a mind already possessed of faith in the Buddhist religion, but who have never had any plain explanation that is easy enough for them to thoroughly understand the basic Dharma of the Buddhist religion, and so like those groping in the dark, although knowing that there is light ahead, they are still unable to find their way to that light which they desire, for lack of a guide.

For many years past I used to try and act as if I were a torch-bearer, lighting the way for relatives and friends so that they might have a chance to make their way towards that light which they were seeking. That series of lectures to which I gave the name of "Wild Tiger Sermons" has already been much published and widely spread in circulation, and I am gratified to hear that it has made people understand clearly and take more interest in the religion. Those who have read "Wild Tiger Sermons" might still be able to remember that in the last sermon I touched upon the Four Noble Truths briefly, and mentioned in the end that if I had time I would explain the subject with more details. The reason I did not continue to explain it again was because certain events, which need not be

mentioned here, compelled me to discontinue giving the intended sermon to the wild tigers, and after that there has never been any opportunity to resume it.

Now that the necessity for withholdment of my discourse on the subject of religion is past and gone, and because somebody has posed the question as mentioned above that I therefore take up writing this book. I beg to say to those who are well versed in Dharma, and who are learned scholars in the study of the Religion that the subject-matter I write in this book are mostly my personal points of view, therefore if you should find any of them to be inconsistent with your view on any subject, please grant me the benefit of your kind, merciful and tolerant consideration, and forgive me who have but little wit and wisdom.

Moreover, I have already stated my intention to write and make this book a gift to relatives and friends, therefore I beg those relatives and friends who have been given this book to earnestly bear in mind the blessing of the Triple Gem and then to do worship with the highest reverence.

Finally may I wish blessing to you all, who
cherish good will towards me who mean well to you.

SAKKATVĀ BUDDHARATANAM OSADHAM UTTAMAM
VARAM

HITAM DEVAMANUSSĀNAM BUDDHATEJENA
SOTTHINĀ

NASSANTUPADDAVĀ SABBE DUKKHĀ VŪPASAMENTU
TE

By doing reverence to Buddh—the Gem that is
The universal cure unsurpassed in excellence, most
sublime,

Beneficial to men on earth and to Gods divine,
May injuries and evil all come to end and expire,
Be all sufferings and sorrows too subdued as desire
Through that Buddh's power which does everywhere
exist.

SAKKATVĀ DHAMMARATANAM OSADHAM UTTAMAM
VARAM

PARILĀHUPASAMANAM DHAMMATEJENA SOTTHINĀ
NASSANTUPADDAVĀ SABBE BHAYĀ VŪPASAMENTU
TE

By doing reverence to Dharma—the Gem that is
The universal cure unsurpassed in virtuous attributes

Which helps appease the mind distressed and confused,
 May all noxious causes of evil come to end and expire,
 Be all calamities overcome and dispelled as desire
 Through the power of Dharma which does everywhere
 exist.

SAKKATVĀ SAṄGHARATANAM OSADHAM UTTAMAM
 VARAM

ĀHUNEYYAM PĀHUNEYYAM SAṄGHATEJENA
 SOTTHINĀ

NASSANTUPADDAVĀ SABBE ROGĀ VŪPASAMENTU
 TE

By doing reverence to the Order--the Gem that is
 The universal cure unsurpassed in boon-giving,
 Worthy of worship and respectful welcome befitting,
 May dangers and evil all come to end and expire,
 Be all diseases and ailments too subdued as desire
 Through the power of that Order nobly constituted.

(Manu Regia)

หน้าว่าง

WHAT IS THE KNOWLEDGE ATTAINED BY THE BUDDHA ON HIS ENLIGHTENMENT

Preamble

“What is the knowledge attained by the Buddha on His enlightenment?”

If looked at casually this question may not seem too difficult to answer; but how many persons except the really learned authorities in the Buddhist religion, can answer instantly? There must be very few indeed. Some of those who have had a period of monastic education and still remember some of its technical terms would probably answer “Attainment of His own insight” which, for those who have never had any such education or any knowledge of its terms, would be no answer at all. If the answer were to be “That He can overcome the King of Mara” in this way it would be more justifiable because, though it would not produce other results, it could still be a sufficient cause for listeners to think that the Buddha must have been the Greatest Man of Wonder, so different from other people and so worthy of reverence. To answer in technical terms which

listeners do not understand might produce harmful effects. Firstly those who are not seriously interested in the true knowledge, when given such an answer which they cannot understand, would probably think that further questioning would bring an explanation full of phrases incomprehensible to them again, and being weary of them they might give up further questioning; secondly listeners might be of the type low in I.Q. who assume the guise of the "sharp within the sheath" by tacitly accepting as true what in reality they do not understand at all, and so for fear of discovery and subsequent scandals they would not risk asking for further explanation, and in consequence remain ignorant. Moreover there might still be another type of people who would think that the use of technical terms in an answer is only necessary because the answerer himself does not understand the meanings of the terms, and that he only used to learn them by rote, and so they might come to despise and discredit the knowledge of the answerer, which is in effect detrimental to both sides. Having pondered over it carefully I see as above, and so make up my mind to try and answer the above question in the language which any one can understand who has

had an ordinary education, and who really wishes to acquire some knowledge in the Buddhist religion. When those of you who are preachers, or who used to hear a great deal of sermons find that the style of expression I use in this book strangely differs from the conventional style of sermonbooks, please note that I am only a layman and that I write this book only for the reading of ordinary people.

Now if I were to answer that question briefly, how should I do it? I should answer that "The Buddha attained enlightenment with immediate insight into the Four Noble Truths, generally called Caturariyasac"

This is the shortest answer I can think of, and find it to be the best title for this comprehensive subject. I am well aware that this much of an answer is still not clear enough for the questioner to understand completely, but at least I can still hope that such an answer will help to engender in the minds of those who are really interested, the desire to learn more and so try to seek for further information. Although I shall not have time to explain to those students myself, those wishing to know can go and find out from any set book for the study of Dharma as to what are contained in

the Caturiyasac and obtain some knowledge therefrom more or less according to their own ability and intellect. However it is possible that they do not know where to search for the information required and so might have to spend a lot of time finding that out. For their convenience therefore I beg to sum up the subject-matter and present them here in plain language.

Before going into the excellent Dharma discovered by Our Lord the Buddha, we ought to consider the reason for His making such a discovery. If the people in the ancient times were asked, their answers would probably go into stories of the miraculous such as He was the Greatest Man of Wonder in the world, invited by gods in heaven to come down and be born again for the last time in the world of man; as soon as He was born He walked seven steps unaided; as a child His ability and intellect were shown to be greater than those of his teachers; and when He went forth from Kapilavatthu on horseback there were gods in attendance including Indra and Brahma; when He was about to attain enlightenment, the King of Mara and his host confronted Him, and the Mother of Earth came up to squeeze an ocean of water from her hair which overwhelmed and

forced the King of Mara and his host to flee. Stories of the miraculous as the above examples were many, too many to be remembered. When the people of the ancient times were told such stories they were at once inspired by them to have faith in the Lord, without waiting to think of the greatest wonder of all, greater than all the miracles that poets could conceive i.e. the truth in the Buddha's own achievement. Whereas the people nowadays are prone to be on the opposite direction, that is to say all miracles are classified as nonsense unworthy of credence; but there is nothing to take the place of miracles that have been discarded as unbelievable absurdities that modern people are drifting aimlessly and almost without belief in the wonder of the Buddha Himself. In fact, even all miracles spoken of by the people in ancient times were to be removed and discarded, Our Lord the Buddha would still be the Greatest Man of Wonder in the world.

It is out of place here to go into the life-history of the Buddha in detail. Therefore I beg to leave it out except where it is needed for the purpose of clarifying some point. As I said, Our Lord the Buddha was the greatest Man of Wonder in the world because by birth He was a Royal Prince i.e. a warrior by descent,

and He was trained specially in the arts of warfare and governance which prepared Him for taking over the reign in succession to His father. Moreover, an aged prophet well versed in physionomy had predicted of Him to his father when He was a baby, that if He would not go forth from home into a state of homelessness, He would become the King of Kings; but if He should go forth, He would become the Self-Enlightened Buddha. His father therefore had to bring about His marriage early when He was only at the age of 16, and to have a magnificent palace built for Him, sumptuously furnished, with everything befitting His rank and requirement. Furthermore a bevy of beautiful girls were chosen to keep Him amused and happy, in the hope that this might shut out any possible thought of going forth. In spite of this measure, He eventually renounced everything and went forth in search of spiritual enlightenment. This was indeed a wonder in itself.

Although it was not entirely unknown at the time that men used to leave home to practise asceticism but none was quite like Him, not even the Jain who rightly believed that sensuality had to be abandoned before any higher spiritual improvement could be expected,

but they believed also in the Parabrahm, the impersonal principle conceived as the ultimate bliss, the end of all suffering. Not knowing how to achieve it they resorted to various forms of self-inflicted tortures in the hope that they might at death attain to that Parabrahm. Whereas Our Lord the Buddha attained His goal by self-enlightenment and was able to point out the way to others. His knowledge was drawn from nature itself by researches and experiments in nature's own laboratory He found in the physical corporeality of His own person, not from divine revelation that could not be traced. This was indeed another great wonder.

The enlightenment

The enlightenment of the Buddha was not a chance occurrence, because it took Him six years of determined effort and relentless perseverance to attain. His resoluteness inspired a group of five ascetics with so much faith in Him that they came to be His followers in the hope that He would one day attain to enlightenment and teach them the supreme truth. The five ascetics were Kondanna, Bhaddiya, Vappa, Mahanama and Assaji. It was after five years of wandering life that He came across the two great recluses who taught Him their systems which He easily mastered because they were similar to the one He had acquired in musing

early in His boyhood. He experimented with them thoroughly and found them to be bound up with sensuousness and therefore not the way to reach the ultimate truth. Then He bade them farewell and went to Uruvela accompanied by the five ascetics. There at Uruvela He experimented with various forms of self-inflicted tortures recommended by many as the likely way of strengthening the mind at the expense of the body. The last one He undertook was his prolonged starvation which very nearly cost Him His life, because He went through the experiment until His body was reduced to a mere human skeleton in a state of extreme exhaustion. It was only after His survival from a deep swoon that He began to eat a little rice. Thereupon the five ascetics lost faith in Him, taking for granted that He had come to the end of His perseverance to win the highest truth, they disgustedly deserted Him and went away to the deer park near Benares. Left alone the Buddha reflected that every form of self-inflicted hardship which He had undergone with utmost endurance and will power could not be the way to enlightenment, because the mind would only be involved in the thought of pain therein, instead of being calm and collected for use in concentration necessary for clear thinking. He had already known that any indulgence in sensuous pleasure would

involve the mind in the thought of pleasure and render it incapable of deep thinking. Therefore He abandoned these two opposites and discovered the middle way which led Him through deep meditations to enlightenment on the night of the full moon in the sixth month of the lunar year B.B.E. 45., or B.C. 588.

Stories of the Buddha's enlightenment as told by aged people of the older generations were mostly concerned with miracles or super-natural feats of the Buddha, which inclined people of the present generation to regard them as absurd stories; but really if people would think a little they could see that such miracles were conceived by commentators for allegorical uses just as a poet would mention a flower to describe metaphorically a woman's complexion, or stars, her eyes. In the passage dealing with the Buddha's enlightenment it could be easily seen that lust for sensual pleasure was mentioned as the King of Mara, and lusts for other things were mentioned as his forces, all of which came to Him in a reverie about His past life of enjoyment of worldly pleasure, power and wealth, which if not subdued would have prevented his enlightenment just as the King of Mara and his host would have done. However the King of Mara and his host were overwhelmed

and forced to flee by the vast body of water from the hair of the Mother Earth. The vast body of water was mentioned in place of the ten potential perfections He had developed in the world personified as the Mother of Earth. Thus it was reasonably clear that the Buddha overcame that train of thought by recalling to memory the ten potential perfections. He had developed in the past, which eventually overweighed that train of thought and caused it to vanish just as the vast body of water overwhelmed and forced the King of Mara and his host to flee as allegorically related by the commentator.

The ten potential perfections are as follows:—

1. the potential perfection of giving; 2. the potential perfection of moral precepts; 3. the potential perfection of aloofness from sensuality; 4. the potential perfection of wisdom; 5. the potential perfection of perseverance; 6. the potential perfection of tolerance; 7. the potential perfection of truthfulness; 8. the potential perfection of resolution; 9. the potential perfection of kindness; 10. the potential perfection of equanimity.

Giving and moral precepts do not need any explanation because they are generally known already. Aloofness from sensuality means the abandonment of all sensual pleasure including all worldly possessions, family,

home and all comfort of a home, in short it means the going forth from home into homelessness. Wisdom means knowledge of what is worth knowing such as what is good or bad, what is merit or demerit, or virtue and sin. Perseverance means persistent effort in doing what is wholesome and beneficial. Truthfulness means faithfulness and sincerity, or honesty and truth seeking. Resolution means firm determination to do good. Kindness is easily understood and needs no explanation. Equanimity means unbiased attitude of mind or evenmindedness.

The above potential perfections of the Buddha are explained in part 2 of Classified Dharma by H.R.H. Prince Vajirañānvaroros the Supreme Patriarch of the Kingdom as follows:-

The Buddha's dedication of His life for the good of all out of infinite kindness is indicative of the potential perfections of giving and kindness; His great renunciation or going forth is indicative of the potential perfection of aloofness from sensuality; His abidance in precepts laid down by Him for monks is indicative of the potential perfection of precepts; His endurance of hardship in His relentless search for truth is indicative of the potential perfections of perseverance and tolerance;

His resoluteness of effort in finding and pursuing the right way to attain the truth is indicative of the potential perfections of resolution and truthfulness; His maintenance of an unbiased attitude of mind in any situation is indicative of the potential perfection of equanimity; His exercise of intellectual power to render Himself alert and aware at all times, capable of reasonable foresight to keep on the right path leading to His ultimate enlightenment is indicative of the potential perfection of wisdom.

In reference to these ten potential perfections, according to the old commentary, it is said that a Bodhisattva or the being who is going to attain self-enlightenment must have spent many a lifetime developing or acquiring them until all is accomplished before he can attain to self-enlightenment. Therefore it is advisable that all of us should begin cultivating them or some of them as much as we can, and it is highly profitable to cultivate them early in life and continue to develop them as far as we are able to as laymen so that at least we can live an unimpeachable life like respectable and upright citizens; but in order to develop them all in earnest it is necessary to enter into the brotherhood of monks to be aloof from worldly cares involved in the secular way of life.

Before His great renunciation, Our Lord the Buddha must have had more than the usual acquaintance with some of the element of these potential perfections as embodied in the following ten Dharma or the ten principles of sovereignty to be adhered to by a person or a body of persons vested with sovereign authority over the people:—

1. Giving: alms giving, and work of mercy to the poor; gifts and rewards to the worthy.

2. Abidance in the five precepts, i.e. purity of conduct and speech.

3. Judicious giving up or sacrifice of wealth and comfort for the need of the religion, for the good of all, or for a common or worthy cause.

4. Loyalty, good faith and truthfulness.

5. Unobtrusiveness, propriety and grace of demeanour, deference to the aged and the virtuous.

6. Perseverance in the performance of duty, in the furtherance of good, and in the suppression of evil.

7. Calmness: refraining from causing unhappiness or vexation to others in anger or revenge.

8. Benevolence: refraining from acts of oppression, from unjustifiable imposition, and from aggression or violence.

9. Tolerance: repression of greed, hate, and delusion; suffering to bear with patience the discomfort involved in the execution of duty; refraining from feelings of resentment and from harsh judgement.

10. Righteousness: abiding observance of moral precepts; maintenance of law and order; keeping an open and unbiased mind in the execution of duty.

These ten principles and the ten potential perfections have three things in common, i.e. Giving, Precepts, and Tolerance. The remaining seven principles can to a certain extent be regarded as having something of the nature of potential perfections. Therefore whoever observes the ten principles habitually cultivates also something of the nature of the ten potential perfections. Our Lord the Buddha, though assumed to have been taught these ten principles, must have found them to be simple qualities already inherent in his own nature. His acute mind must have aspired for higher things and therefore must have developed and achieved most of the ten potential perfections or must have come very near to achieving them or else He could not have been so confident of Himself as to decide upon taking that great action called 'The Great Renunciation'. Six years

after that he was able to achieve in full the last potential perfection of wisdom and his own enlightenment.

During the short period of time at the end of the sixth year prior to His enlightenment, according to the commentary on the group of medium discourses, He devoted Himself to the concentration and purification of His mind in order to tranquillize it and then to focus it in meditation on any subject of His inquiry until He gained immediate insight into three important facts one by one on the night of His enlightenment. For the benefit of those seeking knowledge, I shall explain the four stages of meditation which are like steps leading to that immediate insight or wisdom in simple language.

Jhāna or meditation is the concentration of the mind on one object until it is absolutely still and freed from any wandering thought. There are four stages of meditation differently named according to the degree of fineness in their quality. The first jhāna or meditation is composed of five constituents namely: 1-2. the initial thought and the discursive thought which are like those of an ordinary person except that they are free from hindrances mind-defiling impurities

such as lusts and unwholesome emotions; 3-4. rapture and joy born of aloofness; 5. one-pointedness of mind. The second jhāna or meditation is composed of 3 constituents, because the initial and discursive thoughts have now been discarded, there remain only rapture, joy, and one-pointedness of mind born of concentration. The third jhāna or meditation is composed of two constituents, because rapture has now faded out, there remain only joy and one-pointedness of mind. The fourth jhāna or meditation is composed of two constituents also, because joy has now faded out from the mind, and equanimity has arisen in its place, thus equanimity and one-pointedness of mind are the two constituents.

The three kinds of immediate insight that accrued to the Buddha consecutively in the three watches of that night were described as follows:- In the first watch an immediate insight accrued to Him, by which He saw retrospectively into the series of lives in which he had used to live in all their details. In the second watch an immediate insight accrued to Him, by which He saw the deceasing and coming into existence of beings as the lowly and the excellent, the happy and

the miserable, all transmigrating in accordance with their karmic predestination. This insight was also described as the heavenly eye of supernal perfection. In the third watch an insight accrued to Him, by which He perceived the five groups of grasping (form, sensation, perception, thought, and consciousness.) as connecting causes and effects known as 'the chain of dependent causation' or 'the chain of causality; He realized in this same watch the Four Noble Truths whereby His mind was freed for ever from all latent influences of passions and delusion, neither attached to, nor concerned with worldly pleasure so unreal and so coarse.

The Four Noble Truths

The excellent Dharma discovered and made known to others by the Buddha is called the Noble Truth, i.e. the supreme truth under which are listed 1. the Noble Truth of Suffering; 2. the Noble Truth of the Cause of Suffering; 3. the Noble Truth of the Extinction of Suffering; 4. the Noble Truth of the Path of Conduct that leads to the Extinction of Suffering. I shall explain by giving an outline of His first sermon called "The Wheel of Dharma", but shall do so in reference to these Four Noble Truths only, with my personal views on them.

1. The Noble Truth of Suffering pointed out by Him as follows:- Birth is suffering; ageing is suffering; dying is suffering; grief, lamentation, wretchedness of body or mind, and despair are suffering; the meeting with disagreeable things is suffering; the separation from agreeable things is suffering; any desire unsatisfied is suffering in short, the five groups of grasping are suffering.

Most people generally understand all that which is suffering as each is pointed out to them except where birth is pointed out as such, some of them get confused. In fact they ought not to be confused at all, for if they would only think a little with their brains, they could see that it is really suffering. To begin with, the process of delivery from the mother's womb is not without some discomfort, for there must be considerable difficulty and distressing moments; but we ourselves cannot remember our experiences at birth and so forget our suffering. Moreover, to put it nicely we ought to think well that if we were not born already we would not have to grow old, would not have to get sick, would not have to die, would not have to meet with various experiences that make us suffer. Birth

then is the first kind of suffering that we have to meet in life, it is because of being born that we cling with concern to the five groups of grasping, every one of which is entirely suffering.

2. The Noble Truth of the Cause of Suffering

pointed out by Him as follows:- This craving that causes further becoming, accompanied by attachment by force of pleasure, delighting in such and such pleasure. That is to say the craving for any desired pleasure of the senses; the craving for existence; the craving for non-existence.

Craving in general is the strong desire to acquire or to get rid of something; the yearning and the struggle to acquire satisfaction. Craving for sensuality i.e. the desire to acquire a person or thing or material comfort and wealth and personal satisfaction not yet obtained; the persistent self-indulgence in the pleasure of things obtained. Craving for existence i.e. the desire to remain in the present state of existence by force of concern, or the desire to be born in the aspired for state of existence. The desire to be this or that is classified under this heading also.

Craving for non-existence i.e. the desire not to be in the present state of existence, wishing to die because

of weariness; the desire to be non-existent i.e. not to exist at all. The desire not to be this or that is classified under this heading also.

3. The Noble Truth of the Extinction of Suffering pointed out by Him as follows:- This is the real extinction of suffering, namely the liberation from attachment by complete extinction of craving without a remainder, i.e. the giving up of that craving, the abandonment of that craving, the letting go of that craving, the non-involvement in that craving.

Knowing that craving is the cause of suffering, the only way to extinguish suffering is to bring about complete extinction of craving.

4. The Noble Truth of the Path that leads to the Extinction of Suffering pointed out by Him as follows:- This is the Eight-fold Path the means of getting away from the enemy namely lust that is to say: right view; right resolution; right speech; right conduct; right livelihood; right effort; right mindfulness; right concentration.

1. Right view is a correct view in accordance with morality as its name implies; but essentially it is the view that good or evil is an outcome of a good or evil

deed done previously. That is to say we shall reap good fruits only in consequence of our good deeds, and we shall reap evil fruits only in consequence of our evil deeds. There are some people who think that the doing of good or evil unless it is known or seen by somebody cannot possibly bear fruit, therefore if a commission of evil is kept a secret, good result might be obtained or at least no harm incurred. Conversely no matter how much good is done unless it is seen or known by the powerful one in authority, and unless he likes the doer, neither reward nor recompense can be expected. That kind of people are really deemed to be possessed of the wrong view.

2. Right resolution i.e. resolution to do right such as to abstain from seeking amusement, happiness and pleasure in the wrong way; and to abstain from any thought of malice or vengeance.

3. Right speech i.e. the purity of speech by the four ways of abstention, namely abstaining from lying, slander, harsh words, foolish talk. Any speech that is not consistent with the truth is lying. Instigation by insinuation or otherwise with the intention to cause misunderstanding or suspicion amongst two or

more persons is slander. Swearing, vituperation, sarcastic insult and abusive Language are classified as harsh words. Senseless applause or praise is classified as foolish talk or even as lying.

4. Right conduct i.e. purity of conduct by the three ways of abstention, namely abstaining from killing, stealing, and adultery. Abstention from killing animals has always been a problem ever since the Buddha's time. That is to say there have always been some wiseacres to ask this question "If animal killing is not done what can be had for food?" There have also been another kind of persons of higher ideal to express their view in support of the prohibition of animal killing by proposing that the eating of animal flesh ought to be forbidden altogether. Devadatta, who broke away from the Lord's constituted Order of adherents because he had such a view, was one of them. I really think that most people do not quite understand as yet the purpose of the Buddha in prohibiting the killing of animals. The reason ascribed to His infinite mercy to animals is easily understood, and might not be wrong either, but it is not a deep enough understanding. My opinion is that the object of this prohibition must have been the prevention of the general

holocaust of animal lives to the Gods as practised by Brahmins rather than the prevention of mere killing of animals for food. The wholesale killing of animals for sacrifice to the Gods must have wasted countless numbers of animal lives so valuable to man, for no earthly use at all, and it is hard to imagine that the Gods themselves would have approved of such waste of lives as a gesture of worship to them. Whereas the eating of animal flesh has long been looked upon as the law of nature not to be interfered with lightly by mere prohibition in the form of precept, the Buddha, the All-knowing One, therefore only laid down that precept forbidding actual killing or 'taking' part in the killing of animals. Any form of cheating, fraudulent breach of trust, forgery, deception by false pretences are classified as stealing. Adultery however, means not only the illicit intercourse with another man's wife, it means illicit intercourse with other people's daughters as well.

5. Right livelihood right way of living i.e. living in conformity to law and morality. Trading in intoxicants and drugs; keeping a brothel; killing animals for the sale of their flesh though none of them is

a legal offence, all of them are classified under wrong livelihood by the religion. However, slave-trading and keeping a gambling house are both immoral and illegal, and so classified under wrong livelihood.

6. Right effort i.e. the effort to be good and virtuous by cultivating good and eliminating evil qualities. In the heart of every one of us human beings, there must have been some of both qualities more or less already existing, and it is our duty, every one of us, to retain and promote the good qualities, and to eliminate and suppress evil qualities as much as possible; but we must try not to do evil any more.

7. Right mindfulness i.e. constant mindfulness to subdue love of pleasure, anger and delusion; to refrain from such thoughts as would arouse or aggravate them. Love of pleasure is of three classes the lowest of which is sensuality; the finer one is love of form, that is love or attachment to anything visible such as a person or thing attractive to the mind; the finest one is love of formless things such as pleasurable sensations. Anger is a narrow interpretation of the word 'Dosha' which in reality, means

not only anger but evil passions such as envy, vengeance, ill will, and malice also. Delusion is a state in which a person acts senselessly under some deceptive impression of facts as in sleep-walking or in delirium.

8. Right concentration i.e. keeping the mind rightly concentrated on any wholesome object such as maintaining aloofness from worldly pleasure; abiding in modesty and chastity; cultivating good will towards others; dispelling perplexity and delusion. This concentration of the mind, unless it is stabilized or focused fixedly on one object of thought it is called an approximate concentration only. Real concentration must be firmly focused and stabilized on one object with one-pointedness of mind.

The knowledge of these Four Noble Truths is the knowledge attained by Our Lord the Buddha on His enlightenment; and this attainment is described as the attainment to Self-enlightenment through immediate insight into the supreme truth, the truth known to none before Him.

The point to bear in mind is that we cannot be too grateful to the Buddha for the excellent benefit conferred upon all of us who are mortal. In spite of

the profound nature of His excellent Dharma, He proclaimed it; and out of infinite pity and kindness, with great patience, perseverance and effort, taught it to multitudes of mankind far and wide to establish His religion in this world, thus bequeathing the noble wealth of good, nobler than all the material wealth of the world, to the world for its means of support and of comfort to the heart of man for a long time to come, incomparable as the universal benefit.

We who are Buddhists should on our part be always grateful to Him from our hearts for His bequest, and should acknowledge it by earnest practice of His teaching to the best of our ability and capacity of intellect. Any of you who do not practise in full owing to lack of understanding, should endeavour to acquire more knowledge of Dharma in the doctrine, and when the knowledge and understanding have been acquired, if there is faith there is no cause for misgiving that you might not be able to practise it. There is nothing more important than the inclination of your heart, if you feel that you can do it, then you will be able to do it, no matter how little it is you can do, that little is better than none at all; but if you flinch and recoil from it in your heart, then try to be a good Buddhist by exercising

control over your heart until it can be made to comply with your wishes, and constrain it to give up its reluctance.

There is yet another kind of persons who are somewhat deluded by the idea of their own cleverness into the habit of saying that why should we waste time doing that because no matter how much we do it we would never have any chance to reach even the lowest grade of stream-winners in the Path. This kind of persons ought to be persuaded to reflect to themselves thus: Is there any one in the world who can climb to the top of the ladder without having first to step on the lower rungs? It is the same in Dharma. How can any one attain to the higher grades of Dharma without having to learn and practise first the lower ones! To give up perseverance would lead to no good but harmful result only, because all sorts of lustful passions running loose in our mind will always provoke and drive us to self-indulgence; and it is a fact that an act of depravity is easier done than an act of righteousness, that is why self-indulgence often leads us to acts of depravity even unconsciously. If however we persevere with tolerance to cultivate the habit of doing good and righteous deeds we would be able to ward off evil things just as a

nation would, with its conscription system for military, naval, air, and police services, maintain and defend its peaceful existence against all sorts of evil doers who disturb it.

The subjugation of our own lustful passions is not only for our own good, it is also a duty to be performed for the benefit of our neighbours as well. Human beings, no matter to what nationality or creed they belong, have no liking for, and do not trust in any immoral person, because a person without moral decency is just as dangerous as a ferocious beast of the jungle, there is no knowing when or whom he will attack, and so is always the object of suspicion. Therefore if we wish to live in peace and happiness in any community of people it is really necessary that we must conform ourselves to the principles of morality and Dharma so that our neighbours can be friendly with us without suspicion and distrust.

In order to conform ourselves to the principles of morality and Dharma properly it is necessary that we must have some basic principle of faith to adhere to, and something that will remind us to seek more knowledge in the Dharma. What then in this world can offer these better than the Triple Gem? Why is it so?

Because the Buddha was the discoverer of the Dharma; that Dharma was committed to memory by the Order of monks; that Order of monks was constituted by the Buddha, composed of His adherents. The Triple Gem is the utmost of purity unsurpassable in excellence in the world, conducing to perfection of purity for all beings who have the faith and the intention to attain for themselves that perfect purity, and rightly conduct themselves accordingly. Whoever has taken refuge in the Triple Gem, and comes to realize the Four Noble Truths with rightly applied wisdom, is deemed to have found a refuge that gives of the most comforting assurance of final deliverance from all suffering.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภา นายถาวร สติรกุล ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

๓ มีนาคม ๒๕๐๓

